

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

**Reflexe fenoménu sexuálního obtěžování českými
herečkami v kontextu kampaně #MeToo:
případová studie**

Bakalářská práce

Kateřina Kosková

Vedoucí práce: Ing. Petr Pavlík, Ph. D.

Praha 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem „Reflexe fenoménu sexuálního obtěžování v kontextu kampaně #MeToo: případová studie“ vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:.....

.....

Kateřina Kosková

Poděkování:

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Petru Pavlíkovi Ph. D. za jeho rady a čas, který mi věnoval. Dále chci poděkovat osloveným komunikačním partnerkám za poskytnutí rozhovoru a podílení se na výzkumu.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. Sexuální obtěžování	8
1.1. Historie pojmu	8
1.2. Definice	9
1.3. Problematika překladu	12
1.4. Mocenské aspekty.....	14
1.5. Dopady sexuálního obtěžování.....	15
2. Kampaně #MeToo.....	17
2.1. Popis kampaně.....	17
2.2. Historie vzniku kampaně	20
2.3. Přijetí kampaně v českém kontextu	21
2.4. Cíle mého výzkumu.....	24
EMPIRICKÁ ČÁST.....	27
3. Metodologie	28
3.1. Výzkumný problém, výzkumné otázky	28
3.2. Výzkumná strategie	28
3.3. Výběr vzorku, prostředí výzkumu	29
3.4. Etické otázky	31
3.5. Analytické postupy	32
4. Průběh rozhovorů	33
5. Analýza.....	34
5.1. Míra informovanosti	34
5.2. Negativní vnímání kampaně.....	35
5.3. Vnímání pojmu sexuálního obtěžování očima českých hereček	38
5.3.1. Definice pojmu.....	38
5.3.2. Osobní zkušenosti se sexuálním obtěžováním.....	40
5.3.3. Sexuální obtěžování ve spojitosti s hereckou profesí	41
5.3.4. Omlouvání sexuálního obtěžování.....	44
5.3.5. Mylné představy o obětech	46
Shrnutí	48
Závěr.....	49

Literatura a elektronické zdroje: 51

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat fenoménem sexuálního obtěžování na pracovišti, konkrétně se zaměřím na sexuální obtěžování v rámci filmového průmyslu a divadelního prostředí. Sexuální obtěžování je jedním z druhů diskriminace v pracovněprávních vztazích. Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že se o sexuálním obtěžování ve společnosti strhla v minulém roce velká diskuze díky kampani #MeToo¹ a já osobně byla kolikrát velice ohromena některými názory mých vrstevníků, přátel, rodinných příslušníků, ale i autorit na poli akademických věd na tento fenomén. Kampaň #MeToo, ačkoliv vznikla již před zhruba deseti lety, se do podvědomí společnosti dostala v září roku 2017, kdy několik desítek známých hollywoodských hereček (mezi nimi Angelina Jolie, Gwyneth Paltrow, Natalie Portman,...) obvinily známého producenta Harveyho Weinsteina ze sexuálního obtěžování. Přičemž jedna z těchto hereček, Alyssa Milano, vyzvala na Twitteru ženy celého světa, aby i ony pod hashtagem #MeToo sdílely své zkušenosti se sexuálním obtěžováním a ukázaly tak, o jak velký problém se ve skutečnosti jedná. Následně se začaly objevovat tisíce příspěvků po celém světě s příběhy sexuálního obtěžování a hashtagem #MeToo.

Kampaň brzy překročila hranice internetu a začala zasahovat téměř do všech sfér společenských věd, jelikož se tento fenomén týká psychologie, sociologie, ekonomie i práva. Kampaň také rozvířila mnohé formální i neformální diskuze na téma rituálu namlouvání, který v dnešní době označujeme pojmem „flirtování“. Vyslechla jsem například názory typu, že kampaň #MeToo zašla moc daleko, že se lidé (především muži) žalují na základě svých snah na ženu zapůsobit a dát jí najevo svůj zájem. Dále také rádoby humorné poznámky, že za chvíli již bude trestné i dívce podržet dveře nebo ji pomoci vysvléci z kabátu či jí složit lichotku, jelikož by si to mohla vyložit jako sexuální obtěžování. Vyskytly se i takové názory, že by snahou „zaprísáhlých feministek“ a „zprísnění pravidel“ slušného chování mohlo dojít k vymizení namlouvacího rituálu ve společnosti, což by vedlo k problémům s hledáním partnera a navazováním mezilidských vztahů.

Mimo jiné, i tyto názory mě přivedly k zájmu o dané téma. Jelikož kampaň #MeToo silně rezonovala v celé západní kultuře (zejména v Hollywoodu) a ve společnosti vyvolala velkou debatu na téma sexuálního obtěžování, rozhodla jsem se v empirické části své bakalářské práce zkoumat, jak fenomén sexuálního obtěžování reflektují české herečky, tedy stejná

---

¹ já také či mně také

profesní skupina jako ta, která kampaň zprvu iniciovala. Z české odborné literatury, která se fenoménem sexuálního obtěžování zaobírá (např. Křížková et al. 2006; Smetáčková, Pavlík 2011), vyplývá, že je veliký rozdíl mezi tím, jaký je k tomuto fenoménu přístup v západních zemích a v České republice. Například v USA je brán velmi vážně, výpovědím žen/hereček v rámci kampaně #MeToo je věnován velký prostor v autoritativních médiích, např. NY Times (Buckley 2018), Washington Post (Scott 2017) atd., a tuto kampaň, která téma sexuálního obtěžování znovu otevřela, podporují největší hollywoodské celebrity (např. Meryl Streep, Selma Hayek, Matt Damon atd.) i veřejné figury (Michele Obama, Hilary Clinton atd.). Naproti tomu v českém kontextu se ke kampani přihlásilo jen minimální množství celebrit či veřejných osob, média nedávají téměř žádný prostor výpovědím žen, které čelily sexuálnímu obtěžování, a ve veřejném prostoru zní spíše hlasy, které kampaň zpochybňují (viz např. konference o MeToo na Univerzitě Karlově (Procházková 2018)). Proto cílem mého výzkumu bude porozumět tomu, jak je fenomén sexuálního obtěžování v českém prostředí vnímán skupinou lidí, která debatu na téma sexuálního obtěžování v kontextu kampaně zprvu iniciovala, tedy herečkami.

Empirické části bude předcházet část teoretická, ve které se budu věnovat definici a historii vzniku pojmů diskriminačního chování a sexuálního obtěžování, a dále zákonům, které diskriminaci zakazují. Následně se budu zabývat problematikou překladu pojmu sexuálního obtěžování a mocenskými aspekty tohoto fenoménu. Také se budu snažit shrnout, jaké dopady může sexuální obtěžování mít. V druhé kapitole se budu věnovat samotné kampani #MeToo, pokusím se shrnout její hlavní myšlenky, také se budu věnovat jejímu vzniku a zmíním příklady příběhů žen, které se ke kampani připojily. Značnou část budu věnovat přijetí kampaně v českém kontextu a v závěru teoretické části nastíním podrobněji cíle svého vlastního výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Sexuální obtěžování

V první kapitole teoretické části se budu věnovat fenoménu sexuálního obtěžování především v pracovněprávních vztazích. Začnu tím, kdy a jak samotný pojem vznikl, zmíním zákony, které tento jev upravují. Dále se budu zabývat definicí pojmu a problémy, které přicházejí při snaze přeložit tento pojem z anglického výrazu do českého. Další část bude věnována mocenským aspektům sexuálního obtěžování a nakonec zmíním dopady, které může mít sexuální obtěžování na oběť. Celou první kapitolu budou provázet parafráze a citace z odborných publikací, které se fenoménu sexuálního obtěžování věnují.

1.1. Historie pojmu

O sexuálním obtěžování, ač existuje v mnoha sférách lidského života, se většinou mluví ve spojitosti s pracovně-právními vztahy. I první definice tohoto pojmu byla ustanovena za účelem ochrany práv zaměstnanců. Pojem „sexuální obtěžování“ (angl. „sexual harassment“) byl poprvé definován v roce 1975 v USA takto:

(J)akákoli sexuální pozornost v zaměstnání, kvůli které se žena necítí dobře, která ovlivňuje její schopnost vykonávat svou práci nebo která narušuje její postup v zaměstnání.

Zahrnuje ponižující postoje, pohledy, doteky, narážky, gesta a nemravné návrhy. Může pocházet od nadřízených, spolupracovníků, klientů a zákazníků. (Taylor 2001:33)²

I když pro sexuální obtěžování nebylo dříve přesné označení, zákon zakazující nevhodné chování na pracovišti vznikl v USA mnohem dříve. V roce 1964 byl přijat článek VII Občanského zákoníku (Civil Rights Act of 1964), který přinesl zákaz diskriminace na základě rasy, barvy pleti, náboženství, národnosti a rovněž na základě pohlaví (Taylor 2001). Velkou zásluhu za uvedení tohoto článku v platnost nesly mnohé ženské/feministické organizace

---

² překlad použit z diplomové práce Kamily Štanclové

(Hewlett 1986). Znamenalo to tedy, že se ženy i muži mohli poprvé s nevhodným chováním na pracovišti obrátit na příslušné autority a dožadovat se spravedlnosti. Jak je tedy možné, že v roce 2018, tedy více než o 50 let později, vychází díky kampani #MeToo najevo, že se sexuální obtěžování vyskytuje v takové míře a ještě ve Státech, kde se poprvé začalo o této problematice hovořit?

Jedním z výrazných aktérů, kteří se v době vzniku definice sexuálního obtěžování v této problematice angažovali, byla americká právnička Catharine MacKinnon, jejíž text *Sexual harassment of working women* z roku 1979 byl pro danou problematiku v té době klíčový. Rozlišila v něm dvě kategorie sexuálního obtěžování jako diskriminaci na základě pohlaví. (MacKinnon 1979 in Křížková, Maříková, Uhde 2006):

- 1) *Obtěžování quid pro quo (obtěžování pro něco), které zahrnuje jednání jako úplatkářství nebo hrozbu ve smyslu poskytnutí nebo naopak zabránění postupu v zaměstnání, přístupu k zaměstnání samotnému nebo udržení zaměstnání či určité pozice, je tedy provázeno ekonomickým poškozením...*
- 2) *Nepřátelské pracovní prostředí zahrnuje všechny typy chování a jednání sexuální nebo jiné povahy, které znepríjemňují a znesnadňují pracovní výkon nebo vytvářejí zstrašující, nepřátelské nebo ofenzivní prostředí (explicitně také sexuální nápisy, pornografické fotografie nebo časopisy vystavené na pracovišti).*

1.2. Definice

Definici sexuálního obtěžování MacKinnon z roku 1979 používají ve své knize *Ženy, muži a společnost* i Renzetti a Curran. Sexuální obtěžování dle jejich slov zahrnuje „veškeré případy vyzývacích pohledů, slovních poznámek a narážek nebo fyzického kontaktu sexuální povahy a také nežádoucí žádosti o sexuální přízeň“ (2005:160). Sexuální chování rozdělují na dva typy: chování quid pro quo (něco za něco), kdy je takové chování podmíněno určitým privilegiem (např. získat lepší známku, hlavní roli ve filmu, vyšší plat) a chování založené na vytváření nepřátelského chování, např. vyprávěním nevhodných vtipů, vystavováním materiálů sexuální povahy, atd. (Renzetti, Curran 2005).

K sexuálnímu obtěžování druhého typu dochází většinou ze strany spolupracovníků, zatímco u chování typu quid pro quo jsou pachateli většinou nadřízení muži vůči podřízeným ženám (Křížková, Maříková, Uhde 2006). Sexuální obtěžování typu něco za něco je součástí širšího fenoménu „skleněného stropu“, což je souhrn bariér, kterými muži diskriminují ženy jako celek, a tím jim brání v kariéřním postupu (Křížková, Maříková, Uhde 2006). Metafora skleněného stropu vznikla na základě toho, že jde na první pohled o nenápadný a neviditelný jev, který je rozpoznán až ve chvíli, kdy k takové situaci dochází (Powell 1993 in Křížková, Maříková, Uhde 2006).

„V české společnosti je sexuální obtěžování často vnímáno jako umělý problém, jehož význam je ‚zbytečně přeceňován‘.“ (Křížková, Maříková, Uhde; 2006:7) Předtím, než bylo sexuální obtěžování definováno v zákoníku práce, docházelo ke zlehčování některých forem chování a k bagatelizaci celé problematiky. Jak uvádí Pavlík a Smetáčková (2011:362): „Ve veřejném diskurzu dlouho dominovalo zlehčování, (...) částečně se tento postoj projevil také v sociálních vědách, a to minimálně v tom smyslu, že teoretický a výzkumný zájem o fenomén sexuálního obtěžování byl relativně malý.“ Ovšem ani dnes není sexuální obtěžování jednoznačně vymezeno, jelikož záleží vždy na aktuální oběti, zda určité chování považuje za sexuální obtěžování. V zákoníku práce je sexuální obtěžování vymezeno odkazem na antidiskriminační zákon³, který má širší věcnou působnost než zákoník práce sám. Díky tomuto zákonu se mohou oběti sexuálního obtěžování dožadovat u soudu přiměřeného zadostiučinění, odstranění diskriminace či případné majetkové náhrady za újmu. V antidiskriminačním zákoně je sexuální obtěžování definováno takto:

Obtěžováním se rozumí chování, které je dotčenou osobou oprávněně vnímáno jako nevídané, nevhodné nebo urážlivé a

- a) jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti osoby nebo k vytvoření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí, nebo*
- b) které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů.*

Sexuálním obtěžováním se rozumí chování podle odstavce 5, které má sexuální povahu.
(Zákon č. 198/2009 Sb)

Jak je patrné z této definice, problém se sexuálním obtěžováním je ten, že zahrnuje širokou škálu možného chování a individuální percepce zkušenosti sexuálního obtěžování je

---

³ Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací č. 198/2009 Sb., § 4 odst. 1, 2.

významným hlediskem (Křížková, Maříková, Uhde 2006). Jelikož každému přijde nevhodná jiná míra takového chování, není jednoduché přijít s přesnou definicí, která by tento pojem vymežila.

Smetáčková a Pavlík (2011) sledují dvě odlišující linie vnímání sexuálního obtěžování, podle kterých lze rozčlenit existující definice samotného pojmu. „Jednou je definování pomocí ‚objektivních‘ charakteristik, které jsou dány předem a lze je pozorovat zvenku; druhou je definování prostřednictvím subjektivních vnitřních pocitů obtěžované osoby“ (2011: 365). První definiční linie vznikala jako reakce na konkrétní případy sexuálního obtěžování a směřovala k tomu, aby se reguloval výskyt sexuálního obtěžování ve společnosti. Vyústila v právní definice sexuálního obtěžování, ve kterých šlo o výčet konkrétního chování, které lze legálně označit za sexuální obtěžování. Pod tuto linii lze tedy zařadit definici sexuálního obtěžování v antidiskriminačním zákonu, kterou jsem uváděla výše. (Smetáčková, Pavlík 2011)

Právní definice bývají také nazývány definicemi a priori [např. Paludi 1990], protože staví na předpokladu, že lze na základě pozorování určit, jaké chování je obtěžováním. Při označení určitého chování za obtěžování proto není třeba výhradně vycházet z toho, jak je vnímáno a prožíváno účastněnými aktéry, tj. zda jim je nepříjemné a zda jej sami považují za sexuální obtěžování. (Smetáčková, Pavlík 2011:365)

Druhou definiční linii podle Smetáčkové a Pavlíka (2011) představují tzv. subjektivní definice, ve kterých je klíčový fakt, že samotná oběť užije pojem sexuální obtěžování v souvislosti s chováním, které jí osobně bylo nepříjemné. Jak ale uvádějí dále, obě definiční linie mají výrazná omezení, protože u právních definic nelze zcela vynechat subjektivní prožívání obtěžovaných a do jisté míry i osob obtěžujících, jako příklad zmiňují české právní vymezení, kde je diskutabilní otázka záměru, vzhledem k tomu, že nemůže být určeno „zvenku“, s jakým záměrem k určitému chování došlo. Stejně tak podle nich i subjektivní definice obsahují jiná kritéria a ustupují tak z individualistického pojetí. Závěr tedy je, že obě linie definic se navzájem propojují. (Smetáčková, Pavlík 2011)

1.3. Problematika překladu

Vzhledem k tomu, že se má bakalářská práce do značné míry zabývat porovnáváním zahraničního a českého vnímání fenoménu sexuálního obtěžování, cítím potřebu již v teoretické části své práce zmínit některé problémy, které se v českém kontextu s tímto fenoménem pojí. V České republice nedochází často k diskuzím na téma sexuálního obtěžování či obtěžování jako takového, a když už k nějaké takové diskuzi dojde, je tento pojem často bagatelizován či dokonce zesměšňován. K bagatelizaci celé problematiky jistě přispěl i nesprávný překlad tohoto jevu. Pojem v angličtině známý jako „sexual harassment“ se do češtiny často chybně překládá jako „sexuální harašení“. Problém nastává již v prvním slově „sexual“, které v angličtině nabízí dva významy, jednak pohlavní neboli genderovou příslušnost, tak i sexuální chování, zatímco český přívlastek „sexuální“ poukazuje pouze na sexuální aktivity (Smetáčková, Pavlík 2011). To je také jeden z důvodů, proč si ženy ani muži nejsou jisti, jaké formy nevhodného chování se řadí pod sexuální obtěžování a kdy tedy mají právo se aktivně bránit (Kitzinger, Thomas 1995). Proto by anglickému ekvivalentu „sexual harassment“ lépe odpovídal pojem „sexuální a genderově motivované obtěžování“ neboli „genderově podmíněný bullying“ (Smetáčková, Pavlík 2011).

Na řadu přichází další problém se slovem „harašení“. Jak uvádějí Smetáčková a Pavlík (2011:362), „(p)oužívání pojmu harašení namísto obtěžování vytváří dojem, že se jedná o nezávažné a/nebo řídké se vyskytující chování, což je navíc často umocňováno líčením amerického extrémního boje proti jakýmkoliv projevům náklonnosti mezi ženami a muži, za něž údajně mohou být muži právně popotahováni“ (Smetáčková, Pavlík 2011: 362). Na nepřesnost a nevhodnost pojmu „harašení“ poukazuje i Valdřová, která tvrdí, že užíváním tohoto pojmu v médiích a literatuře degradujeme sexuální obtěžování na pouhé nevinné škádlení, což nepříznivě ovlivňuje chápání tohoto fenoménu širokou veřejností (Valdřová 2000).

Postoje české veřejnosti k sexuálnímu obtěžování sledovala také Maříková. Podle ní tento pojem většina chápe jako marginální, uměle vytvořený, nedůležitý problém, který byl do naší společnosti vnesen ze zahraničí. (Maříková in Křížíková et al. 2006). Pak i samotné nevhodné chování je vnímáno jako virtuální realita, jako amerikanismus vytvořený médii. Lidé v sexuálním obtěžování vidí projev „lidské přirozenosti“, či „výmysl těch, o které nikdo

neměl zájem“. Navíc bývá širokou veřejností chápáno jako čistě individuální problém, který se týká jen konkrétního vztahu mezi jedinci (Křížiková et al. 2006).

Smetáčková a Pavlík (2011) ve své práci zmiňují tři kategorie sexuálního obtěžování, se kterými přišla po svém výzkumu L. F. Fitzgerald et al. (1995): genderové obtěžování, nevyžádaná sexuální pozornost a sexuální nátlak. Tyto kategorie byly zúženy z první typologie sexuálního chování využívající kategorii gender, kterou navrhl J. Till (1980) a která obsahovala pět forem sexuálního obtěžování. Sexuální nátlak představuje podle Fitzgerald et al. (1995:431) „vyžadování sexuální spolupráce výměnou za protihodnotu vázanou na pracovní prostředí“, nevyžádaná sexuální pozornost pak zahrnuje „širokou škálu verbálního a neverbálního chování, které je urážející, nevyžádané a neopětované“. Genderové obtěžování se od předchozích kategorií liší tím, že jeho cílem vůbec nemusí být sexuální kontakt. Takové chování vyjadřuje „urážející, nepřátelské a degradující postoje k ženám.“ (Fitzgerald et al. 1995:430). Tyto tři uvedené kategorie sexuálního obtěžování vytváří kontinuum, které je odvozeno z následků, k nimž může obtěžování u případné oběti vést (Smetáčková, Pavlík; 2011). Výzkumně jsou potvrzeny negativní dopady v psychické, psychosomatické, sociální a výkonové oblasti (např. Gruber, Smith 1995; Koss, Oros 1982; Paludi, Barickman 1998; Cochran, Frazier, Olson 1997 in Smetáčková, Pavlík 2011). Více budu o následcích sexuálního obtěžování psát v podkapitole *Dopady sexuálního obtěžování*. Smetáčková a Pavlík (2011) také dodávají, že všechny tyto typy sexuálního obtěžování stojí na generovém řádu a zároveň přispívají k jeho reprodukci, ale každý z nich koresponduje s jeho jiným aspektem:

Genderové obtěžování využívá genderové stereotypy, a prohlubuje tak polarizaci žen/femininity a mužů/maskulinity. Sexuální pozornost staví ženy (eventuálně i muže) do pozice sexuálních objektů, a tím upozaduje jejich další charakteristiky relevantní pro dané prostředí (...) a odebírá jim část zodpovědnosti za vlastní aktivitu (výstižněji self-efficacy). Sexuální nátlak sexualizaci vztahu dovršuje, ohrožuje osobní i tělesnou integritu obtěžované osoby a jednoznačně prohlubuje ve vztahu hierarchii, která ve většině případů koresponduje s androcentrismem genderového řádu. (Smetáčková, Pavlík 2011:370)

Ve své práci budu pracovat se dvěma formami sexuálního obtěžování. První forma zahrnuje jednání přímo spojené se sexuálními aktivitami. Sem by například patřily: „milostné a sexuální vztahy na pracovišti, nevyžádané a přehnané doteky, flirtování mezi kolegy,

vynucování sexuálních kontaktů, sexuální vydírání (quid pro quo) až znásilnění“ (Křížíková, Maříková, Uhde 2005: 8). Jak jsem již psala výše, o typu obtěžování quid pro quo (něco za něco) hovoříme ve chvílích, je-li obtěžováním přímo podmíněno udělením určité protihodnoty nebo privilegia (např. kariérní postup) či vyhnutím se trestu (Renzetti, Curran 2003). Podstatou této formy je určitá směna, kdy žena či muž v podřízeném postavení musí vyhovět sexuálním návrhům svého nadřízeného, chce-li si udržet místo či usiluje-li o kariérní postup (MacKinnon 1979).

Jednání druhé formy sexuálního obtěžování přímo nenarušují „tělesnou integritu spojenou se sexuálním chováním“, ale „vytvářejí nepřátelské prostředí vázané na pohlaví“ (Smetáčková, Pavlík; 2011: 367). Dochází tedy např. ke komentování vzhledu, pohledům, dotekům, rozhovorům intimního charakteru, zvaním na soukromé schůzky, vyprávěním vtipů se sexuálním podtextem, vystavováním obscénních materiálů, vytvářením obscénních gest či zvuků (Smetáčková, Pavlík, Kolářová 2009). Podle Renzetti a Currana (2003) dochází k tomuto typu obtěžování častěji než k typu „něco za něco“. Ve své bakalářské práci budu pracovat se všeobecným pojmem „sexuální obtěžování“, pod kterým budou zahrnuty oba typy tohoto jednání, tedy v podstatě budu pracovat s definicí podle antidiskriminačního zákona.

1.4. Mocenské aspekty

Jak vyplývá z většiny výzkumů provedených na téma sexuálního obtěžování, oběťmi nevhodného chování jsou především ženy (Dziech, Weiner 1984; Paludi et al. 2006, Křížíková et al. 2006). Výzkumy také ukázaly, že ženám vadí více forem nevhodného chování než mužům, a považují je tedy za sexuální obtěžování. Jedním z možných vysvětlení pro tento fakt je, že výskyt sexuálního obtěžování je jistým způsobem umožňován androcentrickými kulturními vzorci (kde se maskulinita považuje za základní společenskou normu), které přisuzují muži dobytelskou roli, zatímco žena zastupuje roli objektu touhy (Uhde 2006). Sexuální obtěžování udržuje symbolickou nadvládu mužů nad ženami, jelikož dochází k systematickému snižování jejich profesního postavení tím, že zdůrazňuje jejich genderovou roli a sexuální atraktivitu (tamtéž).

Jeden z hlavních mýtů, kterými je fenomén sexuálního obtěžování opředen, je domněnka, že jsou obtěžovány především atraktivní ženy, které svým vzhledem, popř. chováním, vyzývají své kolegy či nadřízené (mluvíme-li ve spojitosti s pracovně-právními vztahy) k sexuální

orientovanému chování. A ačkoliv první pohled na tuto problematiku nabízí spojení sexuálního obtěžování s atraktivitou oběti, hlubší analýza poukazuje především na aspekt uplatnění moci (Wilson, Thompson 2001). MacKinnon podobně chápe sexuální obtěžování jako manifestaci širšího patriarchálního systému, ve kterém mužská pravidla legitimizují toto uspořádání, a udržuje je v marginalizovaném postavení. Sexuální obtěžování dle ní erotizuje ženské podřízené postavení, jelikož sexualita je zde používána k uplatnění moci a podřízení žen (MacKinnon 1979).

V každém prostředí (v našem případně mluvíme o prostředí pracovním) můžeme odhalit působení určité moci vyplývající z genderového řádu společnosti. Gender je podle Bordieuho osou, která rozděluje společnost na dvě poloviny, přičemž toto rozdělení je asymetrické, hierarchizované a androcentrické (Bordieu 2000). Jednu polovinu tvoří muži a jim přisuzovaná aktivita, dominance, pozice subjektu, vyšší platové ohodnocení i „lepší“ pracovní příležitosti a druhou polovinu tvoří ženy a jim přisuzovaná pasivita, submisivnost, podřadné „femininní“ pracovní pozice, funkce objektu, „těla pro druhého“, atd. Hlavním cílem nevhodného chování, jež probíhá ve formálně asymetrickém vztahu (v pracovním prostředí se může jednat o vztah zaměstnavatele a zaměstnance či kolegy) je zdůraznit mocenskou nadřazenost. Sexuální obtěžování tedy není primárně o sexualitě, ale o moci jako takové. Spočívá tedy především v reprodukci a zvyšování formální mocenské asymetrie, v překračování mocenských hranic (Smetáčková, Pavlík 2011). Fenomén sexuálního obtěžování je tedy možno chápat jako jeden z hlavních prostředků, díky kterému dochází k prosazování mužské dominance a k systematickému snižování statusu žen (Křížíková et al. 2006).

1.5. Dopady sexuálního obtěžování

Různé formy sexuálního obtěžování v pracovním prostředí mohou způsobit celou řadu negativních následků, počínaje stresem, ztrátou koncentrace, nechutí k práci, přes chronické bolesti hlavy, únavy, konče odchodem ze zaměstnání či ztrátou sebeúcty. Sexuální obtěžování zabraňuje kariéernímu růstu jednotlivce, devastuje psychickou pohodu a emocionální zdraví (Paludi, Barickman, 1991). Jiní autoři a autorky také poukazují na chronický stres, které ze sexuálního obtěžování může pramenit, dále deprese, problémy se spaním, atd. Renzetti a

Curran (2005) zase upozorňují na fyzické obtíže způsobené stresem z důvodu sexuálního obtěžování, jako bolesti kloubů a hlavy, zažívací obtíže, poruchy příjmu potravy, apod.

Ovlivnit psychiku jedince může v neposlední řadě také tzv. sekundární viktimizace, což je jev, který se bohužel objevuje ruku v ruce se sexuálním obtěžováním, nebo spíše s nahlášením sexuálního obtěžování. Tento jev vychází z myšlenky, že sexuální obtěžování je jakousi formou svádění a že ženy skrytě touží po tom být sexuálně obtěžovány (Paludi, Barickman 1991) nebo jsou obviněny z toho, že ono sexuální obtěžování samy zavinily svým chováním, vyzývavým oblečením či výrazným make-upem. Vina je tedy v rámci sekundární viktimizace přenesena z obtěžující osoby na obtěžovanou. Na stejnou skutečnost poukazují i Radka Dudová a Zuzana Uhde (2006). Veřejné mínění podle nich přisuzuje ženě alespoň částečnou vinu za vyzývavé a provokativní chování. Díky tomuto faktu a díky negativním konotacím spojených s fenoménem sexuálního obtěžování, dochází u obětí k pocitu studu a obviňování sama sebe za vzniklou situaci (Křížiková, Maříková, Uhde 2006). To je pak často důvodem k tomu, že ženy sexuální obtěžování nenahlásí.

Dále může mít sexuální a genderově motivované chování negativní dopady na pracovní skupiny, ve které k takovému chování došlo. Smetáčková, Pavlík a Kolářová (2009) shrnuli tyto dopady v *Příručce pro vysoké školy*, kde psali o sexuálním obtěžování v prostředí vysokých škol. Dají se ovšem aplikovat i na prostředí pracovně-právní. Dopady na kolegy, které nejsou bezprostředně objektem obtěžování ze strany nadřízených či jiných kolegů, nýbrž jsou jeho svědky, mohou být následující:

- *ztráta důvěry vůči nadřízeným či kolegům a tedy i vnitřní odmítání jejich autority*
- *konflikty s ostatními kolegy, včetně samotné obtěžované osoby*
- *fragmentarizace skupiny a zhoršení sociálního klimatu ve skupině, které vedou ke zhoršení spolupráce mezi podřízenými navzájem i mezi podřízenými a nadřízenými*
- *pocity osobního selhání v důsledku nemožnosti situaci řešit, atd. (Smetáčková, Pavlík, Kolářová 2009)*

2. Kampaň #MeToo

V následující kapitole se budu věnovat kampani #MeToo ve spojitosti se sexuálním obtěžováním na pracovišti. Začnu stručným popisem této kampaně a historií jejího vzniku, dále poukážu na její přijetí a odezvu v českém kontextu a v závěru nastíním cíle své empirické práce.

2.1. Popis kampaně

Výrazným bodem v historii sexuálního obtěžování se stal podzim 2017, kdy miliony žen po celém světě přiznaly svou zkušenost se sexuálním obtěžováním skrze dvě slova „Me too“ (já také/mně také). Kampaň #MeToo představuje celosvětové hnutí za boj proti sexuálnímu obtěžování, která ač vznikla již více než před deseti lety, se dostala do podvědomí většinové společnosti až minulý rok. V říjnu roku 2017 se několik desítek hollywoodských hereček svěřilo veřejnosti, že byly znásilněny, napadeny či sexuálně obtěžovány známým producentem Harveyem Weinsteinem. Jako reakci na tuto zkušenost sdílela jedna z hereček na svém profilu na Twitteru příspěvek, který vybízel ženy po celém světě, aby i ony sdílely pod hashtagem⁴ #MeToo skutečnost, že byly někdy ve svém životě sexuálně obtěžovány. Důvodem této výzvy pro ni bylo, aby ženy poukázaly na to, o jak rozsáhlý problém se jedná, dále, aby se navzájem podpořily v tom, že se o sexuálním obtěžování nesmí mlčet, musí být potrestáno. V následujících 24 hodinách po tom, co Alyssa Milano svůj příspěvek sdílela, se objevilo více než 12 milionů sdílení s hashtagem #MeToo od žen i mužů s jejich doznáním o tom, že někdy byli sexuálně obtěžováni. Ještě předtím, než se hashtag #MeToo rozrostl do takového čísla, používaly se i jiné hashtagy se stejným záměrem, např. #MyHarveyWeinstein (Můj Harvey Weinstein), #YouOkSis (Seš v pořádku, sestro) #WhatWhereYouWearing (Co jsi měla na sobě) a #SurvivorPrivilege (Právo přeživšího).

Během jednoho dne od zveřejnění tohoto příspěvku použilo hashtag #MeToo více než čtyři miliony uživatelů sociálních sítí (Santiago, Criss 2017). Finální počet žen, které se připojily k obvinění Harveyho Weinsteina, je 87 (Moniosuzco, Kelly 2018). Podle online výzkumu, který se uskutečnil v lednu roku 2018, tedy několik měsíců poté, co došlo ke sdílení příspěvků

---

⁴ hashtag je slovo nebo fráze označená znakem „#“, význam slova takto označeného je dnes chápán jako forma klíčového slova, je často používán na sociálních sítích (facebook, instagram, twitter, aj.)

lidí, kteří čelili sexuálnímu obtěžování, bylo více než 80 procent žen sexuálně obtěžováno (North 2018).

Ať už se jednalo o tyto hashtagy nebo pouze o dvě známá slova sdílená samostatně, či o celý příběh sexuálního zneužití, sdílených příspěvků na sociálních sítích rychle přibývalo. Po pár dnech se jednalo o několik desítek milionů žen (popř. mužů), které světu říkaly, že sexuální obtěžování je významným společenským problémem současnosti. Bohužel toto do nebe volající číslo mělo i negativní odezvy od veřejnosti. Začaly se objevovat názory plné pochybností typu, že přeci není možné, aby mělo tolik žen (popř. mužů) zkušenost se sexuálním obtěžováním. Také se opět začala zpochybňovat definice sexuálního obtěžování. Mnoho mužů (popř. žen) zastává názor, že nevinná poznámka se sexuálním podtextem přece není obtěžování jako spíše projevení zájmu, stejně tak dlaň na pozadí v baru nemá podle některých se sexuálním obtěžováním co dělat. Jak už jsem ale v první kapitole vysvětlila, sexuální obtěžování závisí především na individuálním pocitu oběti, co jí obtěžuje, ne co přijde útočnickovi či jeho kamarádům „normální“. A kdybychom si měli z kampaně #MeToo odnést jen jednu věc, pak je to skutečnost, že nechtěný vynucený dotek či verbální narážky sexuálního podtextu zkrátka většině žen „normální“ nepřijdou. Jako důkaz k tomuto výroku nám můžou sloužit miliony hashtagů #MeToo na Facebooku, Twitteru, Instagramu, atd.

Mezi těmito „lehčími“ formami sexuálního obtěžování sdílenými tolika ženami můžeme na sociálních sítích najít popsány pod hashtagem #MeToo i vážné trestné činy. Martha Armstrong ze Severní Karoliny napsala:

Když mi bylo 20 let a studovala jsem na vysoké v Atlantě a k tomu pracovala, znásilnil mě neznámý člověk. Bylo to před téměř 49 lety, a v tu dobu byla rada dne ‚Nikomu to neříkej!‘. Jenže já to řekla, nahlásila jsem to policii. Nejenže mě ten muž znásilnil, ale také mi ukradl řidičský a studentský průkaz a hotovost, kterou jsem měla v peněžence. Stalo se to v pátek. V pondělí mi tento muž volal dvakrát do práce, hrozně jsem se vyděsila a zavěsila jsem. Vzala jsem si týden volno v práci a o měsíc později mě vyhodili, šéf měl pocit, že jsem moc nervózní a ustrašená. Plus jsem se s ním nechtěla vyspat. (CBS, 2017)⁵

Dále dodává, že první otázkou, na kterou se jí policie zeptala, bylo, co měla na sobě. K její velké frustraci zjišťuje, že nachází velké podobnosti v příbězích ostatních žen, které se nestaly zas tak dávno.

---

⁵ překlady jsou mé vlastní

Zde narážíme na dva další problémy, které hnutí #MeToo obklopují. První je opět domněnka, že si za to oběti mohou samy tím, že chodí nevhodně oblečeny nebo se vyzývavě malují či provokativně chovají. Tím druhým je pochybnost o pravdivosti výroku a rozčilení nad faktem, že zneužitě ženy (popř. muži) tak dlouho čekaly, než svůj příběh sdílely s okolním světem. Jak je ale patrné z uvedeného příspěvku, většina žen se spravedlnosti dožadovala, byla jim ale odepřena a z toho důvodu se cítily ukřivděné a odmítly ve své snaze dále pokračovat.

S tímto problémem se setkáváme i u aféry Harveyho Weinsteina a hollywoodských hereček, které po několika letech přiznaly, že je tento producent znásilnil či sexuálně obtěžoval. Kompletní seznam žen, které podaly oznámení na Harveyho Weinsteina, tvořilo 85 jmen. Mezi nimi i mladá herečka a modelka Cara Delevingne, která popsala, jak jí producent dělal nevhodné návrhy sexuální povahy a vyprávěl jí o tom, s kolika herečkami spal a jak jim pomohl v kariérním postupu. Lucie Evans zase zveřejnila, jak jí Weinstein pozval na meeting, kde jí řekl, že když zhubne, tak může být v jeho reality show. Následně popsala, jak ji nutil k orálnímu sexu. I přes její opakované odmítání naléhal, a nakonec s tím nemohla nic dělat.

Mnohé další herečky pověděly podobný příběh o tom, jak je zmiňovaný producent pozval na pracovní schůzku do svého hotelového pokoje a otevřel jim v županu, pak jim dával sexuální návrhy. Jiné zase přinutil, aby se na něj dívaly při masturbaci a za to jim sliboval, že je představitel vlivným lidem nebo jim zařídí roli. Další fyzicky napadl při pracovní schůzce a nutil je k sexuálním aktivitám. V mnoha případech šlo o mladé, v té době nezkušené herečky, mnohdy nezletilé. Známa herečka Salma Hayek, která s Weisteinem pracovala při mnoha příležitostech, přiznala několik útoků z jeho strany, včetně nabídek společné sprchy, orálního sexu a masáže. Zmínila také, že ji po několika jejích odmítnutích vyhrožoval smrtí a verbálně ji urážel na scéně. Angelina Jolie připustila, že důvod, proč s Weisteinem už nikdy více nepracovala, byla negativní zkušenost v hotelovém pokoji. A dalších zhruba 80 obvinění bylo zaznamenáno různými médii v říjnu 2017 (Moniuszko, Kelly 2018).

Zadostiučiněním pro všechny ženy, které kdy byly Harveyem Weisteinem obtěžovány, může být jeho vyloučení z filmové produkční společnosti The Weinstein Company, kterou spolu se svým bratrem sám založil. Sama společnost byla na začátku roku zažalována státem New York právě za sexuální obtěžování na pracovišti a nedostatečnou ochranu zaměstnanců. Média jsou o průběhu policejního vyšetřování poměrně skoupá, ale už teď je zřejmé, že Harvey Weinstein čelí obžalobě a společnost je na cestě k bankrotu.

2.2. Historie vzniku kampaně

Jak jsem již zmiňovala, hashtag #MeToo se do povědomí široké veřejnosti dostal až na podzim minulého roku. O jeho rozšíření se zasloužila americká herečka a aktivistka Alyssa Milano, která sdílela na svém Twitteru příspěvek, ve kterém vyzývala všechny ženy, které kdy byly sexuálně obtěžovány, aby i ony sdílely na sociální síť status se dvěma slovy „me too“: „Kamarád/ka navrhl/a: kdyby všechny ženy, které byly sexuálně obtěžovány napsaly ‚me too‘ jako status, možná by lidem došlo, o jak velký problém se jedná. Jestli tě někdo někdy sexuálně obtěžoval, napiš ‚já také‘ jako odpověď na tento příspěvek“ (Sayej 2017).

V tu chvíli nevěděla, že tyto dvě slova byla za podobným účelem použita již v roce 2006 aktivistkou z New Yorku Taranou Burke. Alyssa Milano přiznala, že byla zaskočená počtem a rychlostí reakcí na její zprávu, nicméně to svědčí o tom, že sexuální obtěžování je závažným problémem dnešní společnosti, ať už ve světě filmového průmyslu či všech ostatních sfér pracovního prostředí a každodenního života všeobecně. „Nejenže se tento otrěsný fenomén děje v průmyslu, kde pracuji já, ale děje se to dokonce ve všech ostatních. Je opravdu inspirující přemýšlet nad tím, že hnutí bude pokračovat a věci se změní.“ (Sayej 2017), řekla Alyssa pro časopis The Guardian v lednu 2018.

Sama Tarana Burke zažila nemalý šok, když začala v říjnu 2017 vídat příspěvky s hashtagem #MeToo, tedy se svým vlastním sloganem, který se nikdy předtím do takové míry nepoužíval. Tarana Burke založila hnutí pro ženy tmavé pleti, které byly sexuálně zneužity či obtěžovány. Inspirací jí byl příběh třináctileté slečny, která se jí svěřila se svou zkušeností se sexuálním obtěžováním. Tarana ji na to v té chvíli odpověděla, že se jí to stalo také. Rozhodla se tedy, že tyto dvě slova „já také“ či „mně také“ spojují nespočetné množství žen, které mají podobné zážitky. Burke zastává názor, že následky plynoucí pro lidi obviněných ze sexuálního obtěžování by měly být různé, dle míry obtěžování. Každý případ sexuálního obtěžování by neměl končit ztrátou zaměstnání daného muže. Měli bychom ale podle ní žít v kultuře, kde se každíčký případ sexuálního obtěžování vyšetří a vyvodí se z něj důsledky. Tarana také v článku pro The Guardian zmiňuje, že pro každého je sexuální obtěžování něco jiného a že závisí vždy na oběti takového chování, jestli ho vyhodnotí jako obtěžování. (Brockes 2018)

2.3. Přijetí kampaně v českém kontextu

Jak jsem již podotkla v úvodu své práce, jedním z důvodů výběru tohoto téma byly negativní odezvy na kampaň od lidí z mého okolí, které vzešly především z mylných informací a z rychlého úsudku, který si český národ na tuto kampaň vytvořil. Dle mých zkušeností kolují v českém prostředí názory, které zpochybňují pravdivost výpovědí žen, které se ke kampani přidaly. Dále se řeší, že kampaň jako taková zašla moc daleko, protože se řeší případy, které mnoho lidí za sexuální obtěžování nepovažuje. Mí přátelé se mi svěřili, že se kvůli vzniklé kampani bojí začít na schůzce flirtovat nebo se ženy dotknout, aby je náhodou v budoucnu neobvinila z nevhodného chování. Na základě svých zkušeností s odezvami na kampaň bych se opovážila tvrdit, že v rámci českého prostředí má kampaň #MeToo rozhodně více odpůrců než podporovatelů.

V tomto ohledu byla výmluvná konference, která se v březnu roku 2018 uskutečnila na Karlově Univerzitě, která se měla věnovat právní povaze hnutí #MeToo. Protože dobře ilustruje úroveň diskurzu o sexuálním obtěžování v České republice, budu se jí věnovat podrobněji. Konference se konala v pražském Karolinu, tedy na akademické půdě a pořádala ji Stálá konference českého práva. Diskuze si vzala za cíl odpovědět mimo jiné i na tyto otázky: „Je kampaň MeToo projevem genderové emancipace, nebo výsledkem retroaktivního etického a právního myšlení? Je kampaň MeToo snahou o vyrovnání se s minulostí, nebo výrazem touhy po pomstě? Kde jsou hranice přijatelnosti a přiměřenosti právní regulace citových a sexuálních vztahů a normativního vnímání konkrétních vztahů konkrétních lidí? Připouští právo generalizaci a paušalizaci?“ (Horák 2018).

Tato konference, zabývající se výrazným tématem současnosti byla veřejnosti do jisté míry uzavřena, především malou kapacitou sálu nebo vstupním poplatkem 600 korun. Diskuze se účastnilo několik veřejně známých tváří: ex ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová, místopředseda nejvyššího soudu Radim Fiala, známý sexuolog Radim Uzel, místopředseda senátu Jaroslav Kubera, psycholožka Laura Janáčková, sociolog Per Hampl, olympijská lyžařka Kateřina Neumannová a další. Nikoho z nich však nelze považovat za odborníka na danou problematiku. Celkově na konferenci promluvílo a svůj názor na kampaň vyjádřilo 12 mužů a 4 ženy. Už jen fakt, že se konference, zabývající se tématem, kde výraznou roli tvoří ženy, účastní jen minimum žen, je přinejmenším výmluvná. Ještě před uskutečněním konference komentoval tento jev právník Havlíček, jež symposium vedl, pro server Lidovky.cz takto: „Usilujeme o to, abychom pro vystoupení získali, co nejlepší odborníky,

kteří mají k tématu co říci. Rozhodující je odbornost, zájem a samozřejmě též kapacitní možnosti.“ (Horák, 2018)

Nutno říci, že již před uskutečněním konference, byli dva z těchto odborníků známí svým odmítavým postojem ke kampani. Místopředseda Jaroslav Kubera již dříve pro server Lidovky.cz promluvil o kampani jako o „(...) symptomu bolševického myšlení dobrotrusů a dobroserů“ (Horák, 2018). Ex ministryně Kovářová zase prohlásila, že kampaň „(...) přinese negativní důsledky vzájemných vztahů mezi muži a ženami“ (Horák, 2018). Po skončení konference bylo jasné, že jedinou skupinou podporující smysl kampaně bylo 15 studentek a studentů demonstrujících proti průběhu konference. Těm vadil především, že na diskuzi vystupují hlavně odpůrci kampaně a že mezi řečníky je málo žen. Stáli před budovou Karolina s transparenty „Za Karlovku bez sexismu“, „I na univerzitě se děje sexuální násilí“ nebo „UK potřebuje debaty o sexuálním násilí, ale s odborníky a otevřenou pro všechny“ (Zelenka, 2018). Moderátor a spoluorganizátor sympozia kritiku o malém zastoupení žen odrážel slovy: „Podle mě na takových odborných akcích pohlaví nerozhoduje. Považoval bych to dokonce vůči odborníkům za znevažující, kdyby pohlaví mělo být kritériem. Není to žádná diskriminace, sám mám radši ženy, než muže. Máme i konference, kde je převaha žen.“ (Zelenka, 2018).

Z úst sexuologa Radima Uzla zaznělo, že za jeho dlouholetou praxi poplácáných zadků sestřiček by pro něho bylo doživotí (Zelenka, 2018). K sexuálnímu „harašení“ se přiznal i Jaroslav Kubera, když řekl, že jeho manželství začalo „sexuálním harašením“, protože na svůj „ksicht“ by podle jeho vlastních slov nikoho nenalákal (Zelenka, 2018). Negativní názor na kampaň #MeToo vyjádřil i bývalý ministr zahraničí a poradce premiéra Andreje Babiše Cyril Svoboda, který řekl, že celá myšlenka hnutí je založená na tom upoutat na sebe pozornost. Není to prý o ničem jiném, než být in, než říci, že jsem atraktivní a proto se „mi“ to „také“ stalo. Je samozřejmě absurdní, že takovýto patrunizující názor prezentuje muž, který velmi pravděpodobně nikdy nebude vystaven sexuálnímu obtěžování. Svoboda ale šel dál a dodal také, že je to jev týkající se naší svobody. Prvním znakem svobody je pro něj vzdor proti autoritě a druhým je právo svobodné volby, kampaň prý podle něj vypovídá o obou těchto znacích. Je to podle něj „věc hrdosti, že se vzepřu, řeknu ne“ (Zelenka, 2018), což se dá chápat, že ženy, které se staly oběťmi sexuálního obtěžování, nebyly dost hrdé, protože nedokázaly říci ne takému chování. Tvrzení, že jde o vzepření se autoritám, navíc ukazuje, že podle Svobody zastupuje sexuální obtěžování či lidi, kteří se ho dopouští, nějakou autoritu a ne lidi brutálně zneužívající svého nadřízeného postavení. Druhý znak jeho definice svobody

podle něj kampaň splňuje tak, že si ženy volí být „in“ a přidávají se ke kampani, aby ostatním řekly, že ony tomu čelily také ve smyslu, že i o ně byl zájem.

Tyto výroky „odborníků“ kritizuje řada lidí. Mezi nimi i právník se specializací na kriminologii a instruktor sebeobrany Pavel Houdek, který pro server Lidovky.cz řekl, že v debatě o sexuálním obtěžování je naprosto nemístné hodnotit vzhled obětí sexuálního obtěžování, jelikož jejich atraktivita nemá se samotným obtěžováním žádnou souvislost (Kabátová, 2018). „Tato skutečnost může být pro řadu lidí překvapivá, ale statistiky skutečně neukazují jakoukoliv souvislost mezi způsobem oblečení, vzhledem, barvou a délkou vlasů, a mírou pravděpodobnosti napadení se sexuálním podtextem. Terčem útoku se může stát jakkoliv oblečená žena v jakémkoliv věku“ (Kabátová, 2018). Odsoudil také výrok, že ženy, které se ke kampani přidaly, na sebe chtějí jen upozornit. „Oběti sexuálního obtěžování nevnímají obtěžování jako projev náklonnosti nebo uznání své atraktivity. Slovo „obtěžování“ značí něco nepříjemného, nevídaného a nechtěného. Obžalované ženy se cítí ponížené, nikoli poctěné.“ (tamtéž)

Spojitosť sexuálního obtěžování s atraktivitou vidí i sexuoložka Laura Janáčková, která na konferenci mluvila o preferenci mužů při výběru partnerky. Další zástupkyně ženské populace Daniela Kovářová při debatě podotkla, že ideálním pachatelem je bílý a úspěšný muž. Houdek ovšem argumentuje, že většina příběhů v rámci kampaně hovoří o každodenních zážitcích, kde figuruje neznámý muž z davu, tedy ne vždy se jedná o člověka vlivného a bohatého. Fakt, že jsou více „vidět“ příběhy lidí bohatých je dle něj chybou médií, ne kampaně (tamtéž). V neposlední řadě se Houdek vyjádřil i k nejbizarnějšímu argumentu široké veřejnosti, že ženám vadí pouhá galantnost. Podotkl totiž, že se v rámci kampaně ještě nestalo, že by se žena cítila sexuálně obtěžována tím, že jí někdo pomohl do kabátu nebo jí složil kompliment. Poukazuje také na fakt, že příběhy z kampaně jsou plné osahávání, nechutných oplzlostí a odhalených genitálií, nikoli podržených dveří (tamtéž).

Jak je patrné z uvedených příkladů, první odborná debata na téma sexuálního obtěžování v rámci kampaně #MeToo se moc nepovedla. Tzv. odborníci neměli vyjasněnou terminologii (viz kap. problémy překladu), dopouštěli se genderově nekorektních výrazů, jejich kritika byla postavená na subjektivních názorech a jejich argumenty mnohdy nedávaly smysl. Jejich nedostatečnou informovanost dokázaly i odpovědi na otázku položenou na začátku konference, která zněla, jestli si přečetli příspěvky žen, které svými příběhy přispěly do kampaně a které z nich jim utkvěly v paměti. Odhad v tuto chvíli mluví o 85 milionech lidí

z 85 zemí, které se do kampaně připojili. Místopředseda senátu Jaroslav Kubera krčil rameny: „Málo jsem jich četl, nejsem bohudík na sociálních sítích a až tak intenzivně to nesleduji.“ (Lauder, 2018) Soudce městského soudu v Praze zase řekl: „V tomto směru nemám zkušenost.“ (tamtéž) Po těchto výrocích se nebylo čemu divit, když během celé konference nezazněl jediný reální příběh, který se v rámci kampaně objevil. Fakt, že k takové konferenci došlo a že vypadala, tak jak vypadala, je dle mého názoru jen další důkaz toho, že by se o zmiňovaném fenoménu mělo více mluvit jak mezi vrstevníky na neformální rovině, tak na akademické půdě na rovině odborné.

2.4. Cíle mého výzkumu

Protože si stojím za tím, že sexuální obtěžování je téma hodné ke zkoumání, rozhodla jsem se v rámci své bakalářské práce provést empirický výzkum, ve kterém budu zkoumat, jak české herečky vnímají fenomén sexuálního obtěžování v kontextu kampaně #MeToo. Během svého výzkumu povedu rozhovor s několika českými herečkami, ve kterém mě bude zajímat jejich informovanost s kampaní #MeToo a jejich názor na kampaň. Dále se pokusím zjistit, jak vnímají fenomén sexuálního obtěžování a jak by ho definovaly. Tyto a další otázky mi umožní nahlédnout hlouběji do problematiky fenoménu sexuálního obtěžování a svým výzkumem tak přispějí k větší informovanosti v této problematice.

Ačkoliv bylo sexuálního obtěžování (angl. „sexual harassment“) definováno již v roce 1975 (Taylor, 2001), teprve kampaň #MeToo z něj udělala v minulém roce celospolečenské téma. Miliony žen po celém světě se v rámci této kampaně rozhodly sdílet své zkušenosti se sexuálním obtěžováním a poukázat tak na to, jak je tento fenomén rozšířený a jak nedostatečně se o něm ve společnosti mluví. Jelikož se ve sdílených příbězích napadených žen (příp. mužů) objevují různé formy sexuálního obtěžování, od verbálních urážek přes nevhodné sexuální návrhy až po znásilnění, rozpoutala se ve společnosti debata, jaké chování je ještě přijatelné a jaké by už mělo být označováno za sexuální obtěžování a případně trestně stíháno. V České republice nicméně kampaň vyvolala spíše negativní reakce, ve kterých lidé zpochybňují věrohodnost výpovědí žen (popř. mužů), které se ke kampani připojily (Zelenka 2018).

Vedle debaty ohledně konceptualizace samotného pojmu „sexuální obtěžování“ se díky kampani otevřela i další témata. Např. proč jsou oběti sexuálního obtěžování společností

nuceny k mlčenlivosti a proč trestný čin hned nenahlásí, proč jsou oběti sexuálního obtěžování následně marginalizovány a stigmatizovány atd. Doktorka Reshma Jagsi (2018), která zkoumala téma sexuálního obtěžování v medicínském prostředí, zjistila, že nejčastějším důvodem, proč oběti sexuálního obtěžování svou zkušenost nenahlásí, je pocit studu a obava, že mají podíl viny na tom, co se jim stalo. K podobným závěrům došli v českém kontextu i Smetáčková s Pavlíkem (2011) při svém výzkumu na téma sexuálního obtěžování na vysokých školách a Křížková, Maříková a Uhde (2006) při svém výzkumu na téma sexuálního obtěžování na pracovišti. Veřejné mínění podle nich přisuzuje ženě alespoň částečnou vinu za vyzývavé a provokativní chování. Kvůli tomuto a kvůli negativním konotacím spojených s fenoménem sexuálního obtěžování dochází u obětí k pocitu studu a obviňování sama sebe za vzniklou situaci (Křížková et al. 2006).

Důkazem, že se po kampani #MeToo začalo o fenoménu sexuálním obtěžování ve společnosti více mluvit, může být i výpověď Sary Nelson, prezidentky mezinárodní asociace letušek a stevardů, která uvedla, že kolem 80 % letušek čelilo sexuálnímu obtěžování (Nelson, 2018). Tento závěr byl výsledek výzkumu, který provedla poté, co se kampaň #MeToo rozšířila na podzim roku 2017. Ve své výpovědi dále uvádí, že sexuální obtěžování vůbec není o sexu, ale o moci. Toto tvrzení je také v souladu s prací Smetáčkové a Pavlíka (2011) i Křížkové et. al. (2006). Sexuální obtěžování spočívá především v reprodukci a zvyšování formální mocenské asymetrie, v překračování mocenských hranic (Smetáčková, Pavlík 2011). Fenomén sexuálního obtěžování je tedy možno chápat jako jeden z hlavních prostředků k prosazování mužské dominance a k systematickému snižování statutu žen (Křížková et al. 2006).

Tématem, jak je fenomén sexuálního obtěžování vnímán určitou profesní skupinou, se zabýval výzkum Lisy Huebner (2008). Zjišťovala v něm, jak ho reflektují servírky a zdravotní sestry v kontextu své profese. Jedním z výsledných zjištění bylo, že společnost, i tyto profesní skupiny samotné, vnímají fenomén sexuálního obtěžování jako jev, který je do jisté míry s jejich profesí spojený (Huebner 2008). Zatímco zdravotní sestry považují sexuální obtěžování za nepřijatelné, servírky o tomto jevu smýšlí spíše v tom smyslu, že je to něco, co musí trpět za cílem dostat větší spropitné (Huebner 2008).

Jak jsem již psala výše, na základě provedených studií (např. Smetáčková a Pavlík 2011, Křížková et al. 2006) lze říci, že v české společnosti nedochází k diskuzím na téma sexuálního obtěžování často, a když už je tento fenomén v debatě nadnesen, je v mnoha případech bagatelizován a zesměšňován, přičemž k bagatelizaci celé problematiky přispělo jistě také

zavedení špatného překladu pojmu „sexuální obtěžování“ na „sexuální harašení“. Je tedy patrné, že i nesprávně zavedený překlad tohoto pojmu ovlivňuje skutečnost, jak česká společnost vnímá fenomén sexuálního obtěžování. To můžeme sledovat i na názorech lidí, kteří považují tzv. sexuální harašení za vesměs užitečnou věc, např. názor redaktora časopisu *Reflex* Jiřího Doležala, podle něhož je „sexuální harašení“ srovnatelné s tzv. koketerií a svůdným chováním a je tedy pro mezilidské vztahy prospěšné (Doležal 2017). Fakt, že se ke kampani připojilo tolik žen po celém světě je ale důkazem, že fenomén sexuálního obtěžování je závažný problém dnešní společnosti a jeho bagatelizace je neoprávněná.

EMPIRICKÁ ČÁST

V této části bych ráda představila svůj výzkum reflexe fenoménu sexuálního obtěžování českými herečkami v kontextu kampaně #MeToo, jehož cílem je zjistit, jak české herečky vnímají tento fenomén v kontextu kampaně #MeToo, která otevřela ve společnosti velkou debatu na téma sexuálního obtěžování (především v zahraničí). Při výzkumu jsem se opírala o teoretický aparát, který byl představen v teoretické části. Empirickou část začínám kapitolou o metodologii, kde si stanovím výzkumné otázky, popíšu výzkumnou metodu, techniku sběru dat a výběr vzorku. Také zmíním výhody, nevýhody i limity vybraných metod a zhodnotím kvalitu provedeného výzkumu. Dále se pokusím stručně popsat své analytické postupy a konečně v kapitole Analýza dat budu prezentovat výsledky svého výzkumu.

3. Metodologie

3.1. Výzkumný problém, výzkumné otázky

Ve svém výzkumu se budu zabývat tím, jakou odezvu měla kampaň #MeToo v českém divadelním prostředí. Myslím tím tedy, zda jsou vybrané české herečky s kampaní obeznámeny, odkud informace o kampani získaly, zda je toto téma vůbec zajímavá a zda si myslí, že je fenomén sexuálního obtěžování v českém divadle přítomný. Dále, jestli souhlasí s iniciativami podobnými těm, které proběhly v rámci kampaně a jaké reakce podle nich kampaň mezi českými herci/herečkami vyvolala. Pokusím se zjistit, jaký názor mají české herečky na aféru Henryho Weinsteina a ostatních obžalovaných, díky které se tato kampaň začala celosvětově šířit. V tomto kontextu mě bude zajímat, jak vnímají samotný fenomén sexuálního obtěžování a jak by tento pojem definovaly.

3.2. Výzkumná strategie

Vzhledem k mé výzkumné otázce jsem považovala za nejvhodnější použití kvalitativní výzkumné strategie, která mi umožnila získat bohatá data, tj. názory a interpretace mých komunikačních partnerek, tedy českých divadelních hereček. Výhodou kvalitativního přístupu je také velká flexibilita a potenciál pro odhalení nečekaného. Zatímco v kvantitativních výzkumech se badatel⁶ pohybuje v rámci předem formulovaných hypotéz (Hendl 2018), kvalitativní výzkumy nabízí možnost objevit předem netušené sociální fenomény, interpretace, formulace atd. Podle Hendla (2018) je pro kvalitativní výzkumy typický induktivní přístup, kdy se postupuje od konkrétního k obecnému.

Jako techniku sběru dat jsem zvolila rozhovor. Rozhovory byly pro můj výzkum vhodné, protože umožnily komunikačním partnerkám uchopit otázky po svém a vyjádřit se vlastními slovy (Reinharz 1992). Naplnily tak jedno z důležitých teoretických východisek feministických výzkumů, tj. dávání hlasu ženám, které ho historicky v rámci sociálněvědních výzkumů neměly. Rozhovor navíc stojí na interakci tváří v tvář, kdy musí badatel navázat osobní vztah s komunikační partnerkou a je nucen reagovat na její podněty, otázky atd.

---

⁶ zahrnuje jak badatele, tak badatelky

Zároveň rozhovory umožňují získat velmi bohatá data a dávají prostor pro doptávání se na věci, které nejsou jasné nebo jednoznačné (Hendl 2008).

Rozhovory mohou mít různou míru strukturovanosti od zcela strukturovaných rozhovorů, kdy se tazatel drží pevné osnovy a nemá možnost ji nijak měnit, až po rozhovory ve volném formátu, které jsou spíše konverzací na dané téma (Reinharz 1992). Já jsem využila tzv. polostrukturované rozhovory (Hendl 2008), kdy jsem měla předem připravenou osnovu, která pokryla hlavní témata/otázky a obsahovala i podotázky, které jsem mohla, ale i nemusela využít, podle toho jak se mi v průběhu rozhovoru zdálo vhodné.

Polostrukturovaný rozhovor mi zároveň poskytl možnost flexibilně měnit pořadí otázek podle průběhu rozhovoru. Pokud například komunikační partnerka odpověděla na některou z otázek, aniž bych ji položila, nezdržovala jsem ji již svým opětovným dotazováním. Během rozhovoru jsem samozřejmě využívala i tzv. pomocné otázky (např. „Co tím myslíte?“, „Chcete k tomu něco dodat?“ atd.), které nebyly zachyceny v osnově, ale pomohly mi dále rozvíjet odpovědi komunikačních partnerek. Rozhovory byly situované, konstruované a interaktivní, takže v průběhu výzkumu záleželo také na osobních charakteristikách mě jako tazatelky, komunikačních partnerek a také na konkrétní atmosféře. Při analýze dat jsem si bylo vědoma toho, že jsem při rozhovorech získala pouze informace, které mi komunikační partnerky samy chtěly poskytnout. Důležité pro mě byly při rozhovoru i jejich neverbální projevy během odpovědí, jako gesta, mimika, atd., protože ty mohou změnit význam mluveného slova.

3.3. Výběr vzorku, prostředí výzkumu

Při volbě výběru vzorku, techniky konstrukce vzorku i typu vzorku jsem vycházela z výzkumného problému i výzkumné strategie. Můj výběr vzorku byl účelový (Novotná 2009/2010) a využila jsem při tom kritéria, která souvisí s výzkumnou otázkou. Typem je vzorek homogenní, jelikož všechny oslovené komunikační partnerky jsou profesionální herečky, které se touto profesí živí minimálně tři roky, a které jsou zaměstnány v jednom z pražských divadel. Vzhledem k úzkému výzkumnému problému jsem jako techniku konstrukce vzorku použila metodu tzv. sněhové koule (Novotná 2009/2010), kdy mi jedna má známá, herečka z pražského divadla, doporučila své kolegyně, které mi zase doporučily další.

Jelikož se ve společnosti začalo debatovat o fenoménu sexuálního obtěžování na podzim roku 2017 především díky výpovědím žen, které obsahovaly jejich zkušenosti se sexuálním obtěžováním, a to hollywoodských hereček, a jelikož je cíl mého výzkumu zjistit, jak je fenomén sexuálního obtěžování v kontextu kampaně vnímán v českém divadelním prostředí, rozhodla jsem se svému výzkumu podrobit zkoumání výhradě ženy a výhradně herečky. Na ženskou populaci jsem se také zaměřila z toho důvodu, že sexuální obtěžování se statisticky týká především žen (viz výzkumy zmíněné v poslední kapitole teoretické části). Jistě jsou i muži, kteří by měli k tomuto tématu co říct, ale to může být předmětem dalšího bádání. Co se týče výběru profese mých komunikačních partnerek, oslovila jsem ženy, které se žijí hereckou profesí, jelikož kampaň #MeToo se z počátku týkala filmového a divadelního průmyslu. Protože je pro mě snazší kontaktovat herečky působící na divadelní scéně, budu se zaměřovat na ně, ale zároveň je potřeba podotknout, že většina z nich má zkušenosti i s filmem a televizí.

Své komunikační partnerky jsem oslovila skrze svou známou a trvala jsem na několika kritériích. Chtěla jsem, aby se každá má komunikační partnerka živila profesionálním herectvím již minimálně tři roky, aby se k tomuto tématu mohla kvalifikovaně vyjádřit. Jelikož si myslím, že kampaň #MeToo rezonovala především v Praze, s ohledem na mediální odezvu například, omezila jsem výběr vzorku pouze na pražská divadla, zároveň jsem ale z každého divadla mluvila maximálně se dvěma herečkami. Mohlo by se totiž stát, že by měly oslovené herečky ze stejného divadla podobný názor na danou problematiku a v tom případě jsem si chtěla být jistá, že skutečně obě jen náhodou takový názor mají a že jen nedošlo k ovlivňování názoru komunikačních partnerek určitým divadelním kolektivem. Dalším důvodem bylo, že toto téma může v rámci jednoho divadla rezonovat více, ale v jiném vůbec. Navíc jsem si byla vědoma faktu, že při kvalitativních výzkumech je žádoucí, aby byl vzorek pestrý a umožňoval zachycení různých názorů a perspektiv na danou problematiku (Reinharz 1992). Různá divadelní prostředí, ve kterých mé komunikační partnerky působí, této pestrosti nahrávají. Nakonec se mi podařilo provést rozhovor se sedmi herečkami. Tento konečný počet jsem určila v průběhu výzkumu ve chvíli, kdy jsem podle mého názoru dosáhla metodologické nasycenosti saturace.

Metodologické knihy (např. Hendl 2008) radí, že nejlepší místo k rozhovoru je takové, které si zvolí samy komunikační partnerky. V mém případě šlo nejčastěji o divadelní šatnu, která byla mým komunikačním partnerkám známá a ve které se cítily komfortně. Všechny

rozhovory jsem po informovaném souhlasu nahrávala na diktafon, což mi umožnilo efektivněji zpracovat data a vyvodit závěry mého výzkumu.

V průběhu rozhovoru a během analýzy dat jsem se snažila sledovat, zdali data opravdu souvisí s výzkumným problémem. Uvědomovala jsem si fakt, že já jako výzkumnice můžu nevědomě ovlivnit výzkum svou osobností, vzděláním či názory (Hendl 2008). Tento vliv jsem se pokusila snížit tím, že jsem při rozhovoru pokládala otázky tak, aby z nich nebyly znatelné mé názory a postoje. Při analýze dat se také mohlo stát, že nevědomě zredukuji data, která mohla být relevantní, na základě tendence k tzv. selektivnímu vnímání – tedy toho, že výzkumník/ce vnímá pouze to, co mu přijde zajímavé (Heřmanský, 2009/2010). Dalším problémem, který mohl nastat, je u rozhovoru vždy zkreslení ze strany komunikačních partnerek. Obzvláště u citlivého tématu, jakým beze sporu fenomén sexuální obtěžování je, bylo potřeba vytvořit si s oslovenými herečkami dostatečně důvěrný, avšak stále profesionální vztah, aby se zamezilo jakémukoliv záměrnému zkreslení.

3.4. Etické otázky

Během výzkumu jsem se snažila respektovat etické zásady společenskovedního výzkumu, které diskutuje například Hendl (2008). Na začátku rozhovoru byla každá účastnice informována o povaze a účelu výzkumu, dále o tom, jakým způsobem budou data zpracována, a ujistila jsem je, že rozhovory budou archivovány podle zásad bezpečnostního uchování dat. Vysvětlila jsem jim, že veškeré jimi uvedené informace zůstanou anonymní, čehož dosáhnou tak, že místo jejich skutečných jmen budu při analýze používat pseudonymy a s informacemi, které mi poskytnou, budu pracovat výhradně já, abych zamezila zneužití další osobou. Pokud budu používat nějaké citace ve své práci, budou vždy vybrány tak, aby neporušily zásadu anonymity.

Všechny účastnice jsem před zahájením rozhovoru požádala o informovaný písemný souhlas. Mé komunikační partnerky byly rovněž ujistěny, že mohou kdykoliv od výzkumu odstoupit nebo se vyhnout otázkám, na které nechtějí poskytnout odpověď. Jelikož mohlo jít o citlivé téma, v případě, že by se mé komunikační partnerky samy rozhodly mi sdělit své osobní zkušenosti, snažila jsem se v nich vzbudit důvěru, aby se během rozhovoru cítily uvolněně a bezpečně. Na závěr jsem jim nabídla, že je s výsledky své práce po ukončení výzkumu obeznámím, když budou mít zájem, nicméně ani jedna o tuto možnost zájem neprojevila.

3.5. Analytické postupy

Cílem analýzy byla rekonstrukce významů, se kterými komunikační partnerky pracují a snaha o pochopení jejich pohledu na zkoumaný fenomén, jeho aspekty, atd. Nejprve jsem využila v první řadě komentovanou transkripci (Hendl 2008), která mi umožnila poznámky z rozhovorů (pauzy, smích, změny v intonaci) zaznamenat. Při analýze jsem využila metodu kódování. Přepsané rozhovory bylo v první řadě potřeba rozdělit do určitých segmentů neboli významových jednotek (Hendl 2008). V této části mi šlo zejména o to, abych k určité otázce přidělila odpověď, což nebylo vždy úplně zřejmé, jelikož někdy mi na určitou doplňující otázku odpověděly informátorky samy o sobě dříve, než jsem se na ni zeptala či naopak. Následně jsem tyto segmenty opatřila kódy a podkódy, které mi umožnily roztrždit, zestručnit a zredukovat data (Heřmanský 2009/2010). Používala jsem techniku otevřeného kódování, tj. kódy jsem připisovala k segmentům při pročítání a u toho jsem je dělila na deskriptivní a interpretativní. Toto kódování mi umožnilo data rozčlenit na témata, která byla nejprve na nízké úrovni abstrakce, ale dalším pročítáním a tříděním kódů začaly vyvstávat obecné kategorie (Hendl 2008).

4. Průběh rozhovorů

Rozhovory většinou probíhaly podle předem připravené struktury, žádný z rozhovorů nebyl předčasně ukončen a žádná otázka nebyla přeskočena z důvodu přání mých komunikačních partnerek. Jako první jsem oslovila svou kamarádku, ve své práci ji budu označovat pod pseudonymem Daniela, která v současné chvíli dokončuje studium divadelního herectví. Jelikož se ale divadlu aktivně věnuje od svého dětství a již čtvrtým rokem je členkou jednoho pražského divadla, splňuje má kritéria a mohla mi tedy rozhovor poskytnout. Ta mi pomohla domluvit rozhovor se svou maminkou, která se profesionálním herectvím žije více než dvacet let a v mé bakalářské práci se bude jmenovat Zuzana. Zuzana mi dodala kontakt na svou kolegyni ze stejného divadla, té budu říkat Vendula, a další dvě kolegyně z jiného pražského divadla, které budou v mé práci označeny pseudonymy Veronika a Adéla. Šestý rozhovor jsem provedla se svou další kamarádkou, jejíž citace budou v textu označeny pseudonymem Anna. Poslední rozhovor jsem provedla s babičkou mého kamaráda, které je přes šedesát let a herectvím se žije více jak čtyřicet let a které jsem ve své práci dala jméno Marie.

Výrazným společným rysem provedených rozhovorů byl fakt, že se všechny oslovené herečky nad fenoménem sexuálního obtěžování zamýšlely více či méně poprvé a ani jedna z nich si nebyla přesně jistá, jaké chování pod sexuální obtěžování spadá a zda ho tedy lze trestně stíhat. Tento fakt odpovídá výsledkům několika provedených výzkumů na podobné téma (př. Vohlídalová, Šaldová, Tupá 2010; Smetáčková, Pavlík 2011). Několik z nich před rozhovorem mimo záznam vyjádřilo nejistotu, jestli se pro rozhovor hodí, jelikož podle nich neměly se sexuálním obtěžováním ze strany nadřízeného či kolegy žádnou zkušenost. Jak se ale později při rozhovorech ukázalo, většina z nich takovou zkušenost měla. Jako vysvětlení tohoto jevu se nabízí malá informovanost dotazovaných žen o sexuálním obtěžování a také vysoká společenská tolerance tohoto jevu (Vohlídalová, Šaldová, Tupá 2010).

5. Analýza

V této části budu interpretovat a analyzovat data, která mi mé komunikační partnerky poskytly. Pro analýzu jsem se pokusila stanovit několik tematických okruhů, nicméně leckdy se jednotlivá témata překrývají a může se tedy stát, že se některé citace objeví ve více kategoriích.

5.1. Míra informovanosti

Jedním z mých hlavních cílů výzkumu bylo zjistit, jak jsou české herečky informovány o kampani #MeToo, zdali o ní slyšely, jestli vědí, jaká aféra kampaň před rokem odstartovala a že se rozšířila i mimo Hollywood.

Většina z informátorek byla s kampaní obeznámena. Všechny o kampani minimálně slyšely, ovšem dvě z nich přiznaly, že nemají žádné bližší informace. „*Slyšela, ale jako opravdu jen slyšela.*“ (Vendula) „*(...) vím, že to existuje, myslím, že jsem to viděla třeba na facebooku, ale vlastně moc ani nevím, o čem to je.*“ (Daniela) Sociální sítě jako Facebook, Instagram a Twitter byly hlavním prostředkem, díky kterému se kampaň #MeToo rozšiřovala. Je tedy patrné, že se k Daniele těmito prostředky jisté informace také dostaly, nicméně jim nevěnovala pozornost. Jako vysvětlení této ne zrovna vysoké míry informovanosti se nabízí časové vytížení oslovených hereček či nezájem o tuto problematiku. Jedna herečka přímo vyjádřila hned v první odpovědi svůj názor na kampaň: „*(...) počkej, tohle, to je blbost hrozná!*“ (Marie) Jelikož paní Marie je výrazně starší než mé ostatní komunikační partnerky, napadlo mě, zdali nemá vyšší věk spojitost s tímto odmítavým názorem za předpokladu, že paní Marie nevyužívá již zmíněné sociální sítě jako prostředky přenosu informací.

Přestože většina hereček v úvodu uvedla, že o kampani slyšela, jejich povědomí o vzniku a průběhu kampaně bylo spíše malé. Ty, které o kampani slyšely jen minimálně, se pokusily spíše hádat, o jakou problematiku se jedná: „*Myslím, že to je něco jako za práva žen, za podpoření ženských práv.*“ (Vendula) K Vendule se sice donesla informace, že tuto kampaň iniciují především výpovědi žen, ovšem nijak už se dál nezajímala, jakým způsobem k této „podpoře ženských práv“ dochází. Jiné herečky, které o kampani slyšely více, věděly většinou i o aféře s Harveyem Weinsteinem: „*(...) to bylo tak, že americký herečky se začaly*

hlásit k tomu, že nějaký režisér po nich chtěl nějaký sexuální praktiky výměnou za tu roli.“ (Anička) „(P)rostě ta herečka řekla, že byla kvůli své kariéře sexuálně obtěžovaná (...) nevím, jestli to bylo u toho Weinsteina nebo někoho jiného, ale jde o to, že se začaly přiznávat další a další holky k tomu, že je někdo obtěžoval a zničilo to hoodně lidí.“ (Veronika)

Z rozhovorů jednoznačně plyne nedostatečná informovanost. Například jsem si všimla, že mezi herečkami většinou panuje představa, že se kampaň týká výhradně mediálně známých lidí, málokterá z nich si byla vědoma faktu, že se kampaň rozšířila i mimo Hollywood a že se k ní začaly připojovat ženy z různých států, vykonávající různá povolání. „ (...) *jakože se do toho zapojujou lidi, kteří mají pocit, že jim tohleto bylo spácháno od mediálně známých lidí.“ (Zuzana)*

Dále je očividné, že není široce známý fakt, že obvinění obsahovala i vážné formy sexuálního zneužití. „*Protože se nebavíme o tom, že někdo někoho znásilnil, bavíme se jako o nějakých sexuálních návrzích.“ (Veronika) „A ve většině případů tam jako nedošlo k fyzickému napadení...“ (Daniela)* Tyto názory jsou v rozporu se zveřejněnými výpověďmi žen, které své zkušenosti se sexuálním obtěžováním sdílely na sociálních sítích. Během rozhovoru většina dotazovaných mluvila spíše v kontextu výpovědí hollywoodských hereček, ale i v jejich případech některé z výpovědí obsahovaly i případy fyzického zneužití a znásilnění. Příklady těchto výpovědí jsem uvedla v teoretické části.

5.2. Negativní vnímání kampaně

Přestože míra informovanosti byla spíše nízká, negativní postoj ke kampani byl znatelný hned u několika rozhovorů a prakticky každá herečka, se kterou jsem vedla rozhovor, dala minimálně jedenkrát v průběhu rozhovoru najevo nesouhlas s průběhem či smyslem kampaně. Tento fakt mohl být zapříčiněn nedostatečnou informovaností či převzatými názory jiných lidí bez ověření faktů.

Negativní hodnocení mých komunikačních partnerek vycházelo v první řadě z představ o dopadech kampaně na muže obviněné ze sexuálního obtěžování. Herečky několikrát vyjádřily svůj soucit s muži, kteří byli obviněni ze sexuálního obtěžování. Jedna uvedla, že v kampani podle ní jde o „ (...) *zpětný dohledávání toho...sexismu, působeném jako od těch chlapů na ty ženy (...) nicméně si trošičku myslím, že je to takový hon na čarodějnice.“ (Zuzana)* Použitím

metafory „hon na čarodějnice“ zde Zuzana vyjadřuje svůj nesouhlas s průběhem kampaně a soucit s obžalovanými muži, když kampaň přirovnává k dávnému stíhání nevinných obětí obviněných z něčeho, co nejspíš ani neudělali. Je tedy zřejmé, že podle ní je průběh kampaně přehnaný a nespravedlivý. Podobný závěr lze vyvodit i z druhé často užívané metafory, kdy herečky o kampani řekly, že jde o „nafouknutou bublinu“: „ (...) *najednou z toho vzniklo něco daleko většího...co si myslím teda...osobně, než to, než jaký to byl na začátku námět. Už je to možná maličko taková nafouknutá bublina. Ale tím nechci znevažovat to téma jo, určitě je to špatný, že se to děje a je potřeba to řešit.*“ (Anna) Na jednu stranu si Anna myslí, že tato problematika stojí za to, aby se o ní ve společnosti diskutovalo, na druhou stranu má ale pocit, že je to mnoho povyku pro nic.

Dalším aspektem negativního hodnocení kampaně byl nesouhlas s časováním kampaně. Přesněji řečeno, oslovené herečky měly výhrady k jednotnému vyjádření hollywoodských hereček, které svůj příběh sdílely a tím kampaň odstartovaly, jelikož se v mnoha případech jednalo o situaci, která se stala několik měsíců i let, zpátky. „ (...) *nějaká herečka, která natočila s režisérem víc než pět filmů a pak najednou řekne: ‘On mě před deseti lety obtěžoval. ‘... jako přijde mi to trochu zvláštní.*“ (Veronika)

„*Ženská s tím žije po dvacet roků a pak si najednou všimne, jak jí to strašně ublížilo, protože to řeší všechny, a ten chlap se úplně odepíše, vezmou mu prostě práci...třeba ten producent že jo, toho jako úplně zničili, a nikdo s ním nechce nic dělat. (...) Ale taky si myslím, že je spousta jako celebrit, který si na tom jenom mohli zvýraznit nějakou popularitu nějakým způsobem.*“ (Daniela) Zde Daniela vyjadřuje nesouhlas k neúměrnosti trestu pro obviněné muže, dále nesouhlas s pozdním nahlášením údajného trestného činu a také zpochybňuje důvody zveřejnění těchto výpovědí, což je další aspekt negativního hodnocení kampaně mezi oslovenými herečkami.

Pochyby ohledně pravdivosti zveřejněných příběhů měly kromě Daniely i další ženy. Marie během svých odpovědí zmínila, že pohnutkou ke zveřejnění těchto výpovědí je především: „*znovu návrat na scénu, aby všichni věděli, že jim se něco přihodilo.*“ (Marie) Zde opět můžeme sledovat nedostatečné povědomí o tom, že do kampaně se nezapojili pouze mediálně slavné osobnosti. Nicméně Marie nebyla jediná, kdo měl pocit, že hollywoodské herečky zveřejnily svůj příběh jen pro zviditelnění se. „*(...) ženský se rozhodly, že do toho půjdou, že to bylo jejich osobní rozhodnutí, ale teďka vlastně se jim to hodí...*“ (Adéla) Zde Adéla vyjadřuje také domněnku, že zkušenosti se sexuálním obtěžováním v příbězích

hollywoodských hereček byly jejich rozhodnutím, něco, do čeho šly a teď tento příběh přetvářejí a využívají ho ke zviditelnění se.

Ačkoliv herečky mají ke vzniku a průběhu kampaně výhrady, když došlo na vyjádření jejich osobního názoru na kampaň, ve většině případů se mi dostalo odpovědi, že je určitě dobře, když se o tomto tématu bude díky kampani více mluvit a že kampaň rozhodně je v českém prostředí relevantní. „*Je to určitě dobře, že se o tom začalo mluvit, ale úplně není fér, že se ty věci začaly vytahovat po takový době. Mělo se to řešit hnedka na začátku a nemuselo kolem toho být takové haló.*“ (Anna) I Anna, ačkoliv si myslí, že je důležité o této problematice více hovořit, nesouhlasí s pozdním zveřejněním příběhů. Důvod pro tento nesouhlas u téměř všech oslovených hereček nejspíš vyplývá z neznalosti kultury mlčení ohledně sexuálního obtěžování (více v podkapitole Vnímání pojmu sexuální obtěžování).

Dalším důvodem tohoto jevu by mohla být nejistota hereček ve svém vlastním postoji spojená s přejímáním názorů lidí ve svém okolí. To by naznačovaly odpovědi mých komunikačních partnerek na otázku, jak byla podle nich kampaň přijata u nás, tedy, jaké reakce na kampaň sledovaly ve svém okolí. „*(...) jak to tak obvykle v Čechách je, tak to tak přijme půlka lidí a druhá půlka ne.*“ (Vendula) „*(Ž)e si z toho chlapi dělali srandu, ale jako docela vtípnou, tak jsem se tomu smála,...*“, dodala Vendula. Je očividné, že muži z okolí mé komunikační partnerky Venduly spíše kampaň bagatelizují a Vendula nejspíš přejala názor svých přátel a kolegů.

Slovo „švejkovsky“ se v odpovědích na tuto otázku vyskytlo hned dvakrát, další nejčastěji použitá slova byla „bagatelizování“ a „humor“. „*Já si myslím, že (kampaň byla přijata, pozn. autora) tak trochu po česku, tak trochu po švejkovsky.*“ (Zuzana) I Zuzana tedy nejspíš ze svého okolí postřehla spíše posměšné poznámky na téma kampaně #MeToo, místo informované diskuze. „*(T)ady na to nejsou lidi tolik háklivý jako třeba v zahraničí nebo v Americe, teda takhle (...) Myslím si, že to...že to tady asi nikdo moc neřeší.*“ (Daniela) V tomto výroku naznačuje Daniela odlišnost Čechů/Češek od cizinců/cizinek, což je jedna ze strategií bagatelizování sexuálního obtěžování, kdy omlouvá sexuální obtěžování tím, že jsou v České republice lidi tolerantnější než v USA. „*(...) my jsme na to takovej divnej národ, švejkovskej, že spíš z toho máme srandu a že to stejně jako nebudeme brát vážně a spíš to jako budeme bagatelizovat, máme na to ten správnej sarkastickej humor,...*“ (Adéla) Z tohoto výroku herečky Adély vyznívá, že bagatelizace je správný přístup k takto závažné

problematice, jelikož dodává, že je v pořádku to brát se „správným sarkastickým“ humorem, což opět poukazuje na pokřivené vnímání samotného fenoménu sexuálního obtěžování.

Jedna z hereček dokonce měla pocit, že kampaň vyvolala vlnu nevole ve společnosti. „(...) *velká vlna nevole vůči té kampani.*“ (Veronika) Z dalších odpovědí Veroniky nebylo patrné, jak k takovému závěru došla, nicméně spíše odkazovala na obecné zesměšňující reakce na kampaň ze svého okolí než na konkrétní zprávy v médiích. I další výpovědi nasvědčují tomu, že se téma řeší ve společnosti jen okrajově, spíše narážkami mimo řeči než konkrétní diskuzí. Některé komunikační partnerky také nepřímo přiznávají, že není mnoho českých zdrojů, které by o vzniku a průběhu kampaně dostatečně informovaly: „*Spíš jsou to takový poznámky, než že by to bylo téma, který by se tu řešilo celý den,(...) spíš fakt jen ten internet z toho zahraničí.*“ (Anna)

5.3. Vnímání pojmu sexuálního obtěžování očima českých hereček

5.3.1. Definice pojmu

Sexuální obtěžování je samozřejmě v kontextu kampaně #MeToo klíčový pojem a proto mne zajímalo, jak jej mé komunikační partnerky definují. Jaké chování si mé komunikační partnerky pod tímto označením představují a zdali se liší jejich představa od té, kterou mají ženy, jež se do kampaně zapojily, či od definice, kterou najdeme např. v již zmiňovaném antidiskriminačním zákonu. Co se týče společných znaků definic, se kterými se snažily oslovené herečky přijít, všechny spojuje fakt, že pro ně bylo složité onu hranici mezi přijatelným chováním a sexuálním obtěžováním vytyčit. Podle většiny z nich pak také hodně záleží na situaci, v jaké se potenciální oběť nachází, na vztahu mezi potenciální obětí a potenciálním pachatelem a v neposlední řadě na osobnosti potenciální oběti, jak citlivá k danému chování je.

Pro oslovené herečky je sexuální obtěžování chováním, které je nevyžádané a děje se přes nesouhlas: „*Myslím, si, že je to jako přijatelný do té doby, co ta žena nebo ten muž, protože si myslím, že oběťmi mohou být i muži, dokavad' jako neřeknou ‚stop, tohle už je mi nepříjemný‘.*“ (Daniela) V souladu s tímto byla i odpověď Veroniky: „*(...) když přes opakovanéj vyjadřovanéj nesouhlas s tím jak se ten druhý chová, když mi jako bude pořád sahat na nohy nebo bude slizskej a hnusnej (smích) ... Jako když přes přetrvávající verbální i*

neverbální nesouhlas to trvá a je to nepříjemný a vlezlý, tak je to podle mě sexuální obtěžování.“ (Veronika) V této odpovědi můžeme sledovat další aspekt sexuálního obtěžování, a to že je oběti nepříjemné. Tak definovala sexuální obtěžování i Zuzana: *„No hranice je ta, ve chvíli kdy mi to bude nepříjemné, tak je ta hranice překročena. (...) Je pravda, že to je strašně těžký no.“* (Zuzana) Veronika také zmínila ve své definici fyzický kontakt, což považují za třetí důležitý aspekt definic, které mé komunikační partnerky použily. I Vendula zmínila fyzický kontakt při definování sexuálního obtěžování: *„(...) ošahávání nebo třeba jako ukazování nahoty, když to nečekám...“*, plus dodala velice specifickou kategorii, která se nevyskytla v žádné z ostatních definic oslovených hereček. Je tedy možné, že se Vendula pokusila definovat sexuální obtěžování na základě svých zkušeností s ním. V každém případě je patrné, že toto chování považovala za nepříjemné.

Definice Anny zahrnuje několik typů sexuálního obtěžování a zahrnuje dva z výše zmíněných aspektů, a to nepříjemné chování a fyzický kontakt. Kromě toho Anna do své definice také přidává stalking⁷ a explicitní návrhy: *„Dřív třeba to bylo jenom to, že na tebe chlap na ulici zapískal nebo měl nějakou narážku nebo tak, to už mi teď přijde jenom takový úsměvný. Ale kde už je opravdu ta hranice, to mi přijde v tom ošahávání a sledování, různé návrhy jako, cpaní svého telefonního čísla, zjišťování si, kde jako bydlíš a tak.“* (Anna)

Slova použitá k definování sexuálního obtěžování oslovenými herečkami jako „nepříjemné“, „vlezlé“, „slizské“ a „hnusné“ v podstatě nesou stejný význam, jako slova, kterými je definováno sexuální obtěžování v tzv. antidiskriminačním zákoně (*Obtěžováním se rozumí chování, které je dotčenou osobou oprávněně vnímáno jako nevítané, nevhodné nebo urážlivé...*(Zákon č. 198/2009 Sb.)). Nicméně všechny definice by šly zařadit pod oba dva typy sexuálního obtěžování, tak jak ho definuje např. Claire M. Renzetti a Daniel J. Curran ve své knize *Ženy, muži a společnost* (2005). První typ je podle Renzetti a Currana obtěžování „quid pro quo“ (něco za něco), které je podmíněno udělením určité hodnoty či privilegia (Renzetti, Curran 2005), jako např. hlavní role v inscenaci. Na základě osobních zkušeností mých komunikačních partnerek bych řekla, že tento typ sexuálního obtěžování v divadelním prostředí převládá (viz následující kapitola). Pod druhý typ spadá: *„...vytváření nepřátelského prostředí vyprávěním vtipů, užíváním slovních narážek, šířením pověstí či veřejným vystavováním materiálu sexuální povahy“* (Renzetti, Curran 2005:160).

---

⁷ stalking = nevhodné chování, které se projevuje především fyzickým pronásledováním, nevyžádanými kontakty, oslovováním, sledováním aktivit oběti, atd., takové chování v oběti způsobuje strach a narušuje mu soukromí

5.3.2. Osobní zkušenosti se sexuálním obtěžováním

V předchozí podkapitole jsem došla k závěru, že ani jedna z oslovených žen nemá jasnou představu o tom, co může být označeno za sexuální chování a tedy i trestně stíháno. S tímto vědomím jsem přistupovala i k jejich výpovědím o zkušenostech se sexuálním obtěžováním. Zkušenosti, které uvedly, nemusí být jedinými zážitky, kdy se herečky s takovým chováním potkaly. Pouze to znamená, že v uvedených situacích si byly ženy vědomy, s čím se potýkají, zatímco jindy si třeba myslely, že chování, se kterým se setkaly, nespadá pod sexuální obtěžování. Z odpovědí dotazovaných žen je také patrné, že pojem sexuální obtěžování vnímají explicitně ve spojitosti s chováním sexuální povahy. Jak ale píše ve své studii Smetáčková a Pavlík, sexuální obtěžování probíhající ve formální instituci je především o zneužití moci, nikoli o sexu (viz. Sev'er 1999; Pryor, McKinney 1995 in Smetáčková, Pavlík 2011).

Jak jsem již výše zmiňovala, jedním aspektem sexuálního obtěžování, který mé komunikační partnerky použily při definování sexuálního obtěžování, bylo, že jde o chování které je oběti nepříjemné. Ovšem sexuální chování ve smyslu zneužití moci v počátku nemusí nepříjemné pocity způsobovat (Smetáčková, Pavlík 2011). Takový jev může být způsoben tím, že podřízená osoba v tomto asymetrickém pracovním vztahu považuje nadřízenou osobu za atraktivní, dále tím, že podřízená osoba chová k osobě nadřízené důvěru (má tedy tendenci interpretovat takové chování jako vhodné) nebo se podřízená osoba přizpůsobuje chování nadřízené osoby z obavy z možného trestu, který by mohl přijít (Smetáčková, Pavlík 2011). Všechny tyto důvody by mohly vést mé komunikační partnerky k tomu, aby označily své předchozí zkušenosti se sexuálním obtěžováním za normální (běžné):

(M)ě se todlecto (zkušenost se sexuálním obtěžováním, pozn. autorky) dotklo asi dvakrát, s tím, že jednou to bylo spíš jako do humoru, že to bylo respektované z druhé strany, kdy ty nabídky nebyly úplně korektní (...) Nicméně, jednou jsem se setkala s tím, že mi jeden z mých nadřízených ty návrhy dával a skončilo to jako odchodem. Mým. (Zuzana)

Ostatní zkušenosti se sexuálním obtěžováním oslovených hereček zahrnovaly jak formy fyzického kontaktu: „(...) zkrátka na mě jako šahal, (...) prostě byl přehnaně intimní.“ (Adéla), tak stalkingu: „(...) od nadřízeného ne, ale mám takovou zkušenost se sledováním.“

(ze strany fanouška, pozn. autorky), (Vendula) i explicitních narážek: „(K)olegové k tobě přijdou, občas tě prostě plácnou po zadku nebo něco, mají nějaký jako narážky...“ (Daniela) Nejzajímavějším faktorem pro mě jako výzkumnici bylo zjištění, že všechny mé komunikační partnerky mluvily o svých zkušenostech s tímto fenoménem odlehčeným tónem jako o něčem běžném, nezávažném, co je v podstatě normální. Tento fakt vyjadřuje opět vysokou toleranci k tomuto jevu, což může zapříčiňovat nízký soucit s oběťmi sexuálního obtěžování, které se setkaly s jeho vážnějšími případy (viz níže podkapitola Mýlné představy o obětech sexuálního obtěžování).

Verbální forma obrany před sexuálním obtěžováním či snahy o obranu je herečkami často zmiňovaná, pokud jde o způsoby, jak se se vzniklou situací vypořádat. „(D)okavad' jako neřeknou ,stop, tohle už je mi nepříjemný‘.“ (Daniela) „když tam neřekneš jako ,nech toho‘ a nedáš tam tu stěnu, tak to pak dojde k tomu, že...“ (Adéla) „(P)ořád jsem prostě měla možnost říct ne.“ (Veronika) „(H)ele tohle už je přes čáru, řeknu to kolegům, kteří mě mají rádi, daj ti do držky“. (Zuzana) Další způsob řešení byl neverbální (facky, naznačení nezájmu gesty, mimikou...). (V)ždycky jsem se jako takhle to... (naznačuje odtažení), byla jsem taková kamenná, řekla jsem ‚Jojojo dobrý vím‘, nějak jsem to přečetla, i jsem si jako od něho odsedávala, a on to jako viděl ten nezájem z mé strany a tak se prostě ta scéna nějak dodělala a to bylo jako celý...“ (Adéla) „...vědělo se, že já dávám facky.“ (Marie)

I ostatní výpovědi tedy naznačují, že se vzniklé situace herečky snažily řešit nejmírnější možnou variantou a považují toto řešení za správné, byť jim je takové chování nepříjemné: „Ve chvíli, kdy s tím režisérem nemám bližší přátelský vztah, tak to řeším pohledy, tím dám najevo, co mi přijde normální a co mě otravuje, (...) Ale když je to známý muž, se kterým jsem několikrát pracovala a vím, jaké jsou nebo nejsou jeho úmysly, pak to klidně přejdu.“ (Anna) Jako vysvětlení tohoto typu řešení se vysvětluje opět snaha udržet uvolněné přátelské prostředí na pracovišti a strach z následků radikálnějšího řešení, na úkor osobní psychické pohody.

5.3.3. Sexuální obtěžování ve spojitosti s hereckou profesí

Jak jsem již avizovala, jedním z důvodů, proč jsem tento výzkum chtěla realizovat, bylo mé osobní působení v ochotnickém hereckém spolku, díky kterému vím, že vztahy na tomto konkrétním pracovišti jsou poněkud specifické, jelikož často dochází k velice blízkému

kontaktu, často i fyzickému, které by nejspíš v kanceláři v takové míře nenastaly. To byl také podnět k tomu, abych v rámci svého výzkumu sledovala četnost výskytu sexuálního obtěžování na tomto konkrétním pracovišti (tedy v divadle). Dalším podnětem bylo samozřejmě odstartování kampaně především díky výpovědím hollywoodských hereček, díky kterým patrně někteří lidé přejali myšlenku, že sexuální obtěžování se ve spojitosti s touto profesí vyskytuje hojněji než ve spojitosti s kteroukoliv jinou profesí: „(...) a lidi si říkají, že tu roli dostaly přes postel...“ (Daniela)

To, že jsou v divadle vztahy mezi kolegy i mezi nadřízenými a podřízenými specifické ovšem neznamená, že samotné sexuální obtěžování je pro tuto profesi také nějakým způsobem specifické a jiné než kdekoli jinde. Proto mě překvapilo, když samy herečky zmiňovaly, že je podle nich hranice toho, co je a není sexuální obtěžování, v divadelním prostředí, posunutá: „V téhle profesi se s tím prostě do nějaké míry počítá. Není to jako asi dobře, protože ty hranice jsou asi nějakým způsobem posunuté, ale to tím, že se tady prostě zkouší a většinou jde o vztahové věci, lidi se objímají a líbají...“ (Marie) Marie tedy naznačuje, že si v divadelním prostředí mohou muži či ženy, kteří/které se chovají nepatřičně dovolit více než na jiných pracovištích, a to pro to, že jim to toto prostředí umožňuje. S tímto tvrzení jsou v souladu i některé další výroky mých komunikačních partnerek, např.:

(T)en, kdo tuhle profesi dělá se nějakým způsobem otrká v tom smyslu, že prostě když točíš nebo s někým zkoušíš, tak že neustále posloucháš nějaký narážky jako jo, že prostě ...ehm... zkoušíš s někým v divadle a prostě, jako, herečtí kolegové k tobě přijdou, občas tě prostě plácnou po zadku nebo něco, mají nějaký jako narážky nebo...
(Daniela)

V tohoto výroku vyplývá, že se v herecké profesi sexuální obtěžování vyskytuje a je běžné, včetně nevyžádaných fyzických kontaktů, explicitních návrhů, narážek, apod., nicméně takové chování Daniela za sexuální obtěžování neoznačuje. Podobně se také k výskytu podobného typu chování v souvislosti s divadelním prostředím vyjadřuje Veronika: „(N)ěkdy je prostě úplně normální, že se v tom kolektivu vyvinou takový vtipy, kdy na tebe prostě mají sexuální narážky. Veronika tedy označila tento stav za normální a následně pokračovala se zmínkou ohledně své vlastní zkušenosti s tímto typem chování na pracovišti: (...) pořád jsem prostě měla možnost říct ne (...) a sama dodala jak tato či jiná hypotetická situace může ovlivnit budoucí kariéru oběti sexuálního obtěžování ze strany svého nadřízeného v divadelním prostředí: „(T)y řekneš ne, a tím jakoby seš mimo hru (...) Takže já řeknu ne, a

pak si vlastně sama můžu za to, že tu práci třeba nemám, ale vlastně je to správně, akorát není na tom fér to, že tobě v tu chvíli vrtá hlavou, že to dostane někdo jinej.“ (Veronika) Veronika tedy považuje za správné, že jí někdo nedá práci, protože není ochotna tolerovat to, co zákon zakazuje. A obviňuje se tedy z toho, že není schopna tolerovat zákonem zakázané chování. V tomto případě tedy Veronika zprošťuje viny agresora a vinu dává sobě jakožto oběti.

Z uvedených výpovědí vyplývá, že fenomén sexuálního obtěžování je v herecké profesi v českém prostředí přítomný a většina herců ho bere jako více či méně běžný jev, se kterým se „musí počítat“. Jak jsem zmínila v úvodu, i já jsem toho názoru, že vztah mezi režisérem/režisérkou a hercem/herečkou je poměrně specifickým pracovním vztahem z důvodu, jakým stylem režisér/režisérka s hercem/herečkou pracuje a naopak. Dochází často k intimním konverzacím, pokud má herec/herečka vyjádřit emoce či situace intimního a osobního či dokonce erotického charakteru. Proto se tu nabízí otázka, zdali herecká profese usnadňuje situaci agresorům. Na tuto otázku kladně odpovídá Adéla při popisu incidentu se svým nadřízeným:

(V) průběhu zkoušky, když jsme, měli jsme normálně čtenou, nebo už to možná byla aranžovačka, nevím, a já jsem četla jako nějakou scénu s kolegou (...), byla to taková, ne vyloženě sexuální scéna, ale bylo to něco jako intimního, (...) a měli tam spolu nějaký vztah ty lidi a on ten režisér se vyloženě vyžíval v tom, že ke mně může chodit a může mi říkat ‚Jo, to musíš říct, prostě jako že seš hrozně nadržaná‘, (...) zkrátka na mě jako šahal, hrál chvíli za toho kolegu a jako nebylo to jen v té situaci, on to dělal i před tím i po tom, a tahle situace se mu prostě hodila a využíval toho, že to nebylo prostě v rámci toho divadla, prostě byl přehnaně intimní. (Adéla)

Ačkoliv většina hereček popsala výskyt sexuálního obtěžování v divadelním prostředí jako něco „normálního“, s čím se musí do jisté míry „počítat“, tři ze sedmi oslovených hereček zmínilo během rozhovoru, že si nemyslí, že by se sexuální obtěžování vyskytovalo v herecké profesi častěji než v jiných. „Mám ale pocit, že není rozdíl, co se tohoto fenoménu týče, mezi hereckým prostředím a jakýmkoliv jiným“. (Zuzana) Zuzana tedy nejspíš předpokládá, že i na ostatních pracovištích jsou běžné jisté formy sexuálního obtěžování, které popsala v rámci našeho rozhovoru (narážky, nechtěný fyzický kontakt, atd.). V podstatě to samé vyjadřuje ve svém výroku i Daniela: „(J)ako nemyslím si, že by to v týhle profesi bylo o tolik víc, než

v jiný. (...) kdybychom řešili teďka nemocnice nebo jako doktory a sestřičky, tak že to je jako úplně stejný, možná horší než je to jako u divadla.“

Při rozhovoru s jednou oslovenou herečkou jsme také narazily na povolání servírky, které určitou část svého života vykonávala, a na problémy spojené se sexuálním obtěžováním, které se mohou vyskytnout při vykonávání této profese. Ačkoliv se jedná po většinu času o zákazníky než nadřízené a kolegy, stále zůstává faktem, že pro servírku (popř. číšníka) může být složité říct takovému nevhodnému chování „ne“, právě kvůli rovněž specifickému pracovnímu vztahu zákazník/zákaznice – servírka/číšník. Jedná se tedy o další příklad asymetrického vztahu na pracovišti. Jelikož mám sama zkušenost s vykonáváním této profese, cítím potřebu zmínit citaci oné herečky, ve které srovnává přístup k sexuálnímu obtěžování v obou profesích: *„(T)aky dost záleží na situaci no, v divadle jsou ty vztahy po hodně stránkách specifický, ale to v hodně povolání. Když si třeba vybavím, jak jsem dělala servírku a chlapi mě chytali za zadek, tak prostě, tam je to v rámci toho prostřední, tý hospody, relativně přijatelný... (Anna) S čím už ovšem nesouhlasím, je Annino vyjádření, že „chytání za zadek“ je do jisté míry na konkrétním pracovišti přijatelné. Je potřeba si uvědomit, že nechtěný fyzický kontakt zkrátka mezi sexuální obtěžování spadá a trpět by se to nemělo v žádných situacích, jelikož k tomu není žádný legitimní důvod. Tolerování takového chování může jen přispívat k dlouhodobé toleranci samotného fenoménu sexuálního obtěžování širokou veřejností.*

5.3.4. Omlouvání sexuální obtěžování

Během rozhovorů s mými komunikačními partnerkami bylo z jejich strany občas znatelné ospravedlnování agresorů či omlouvání jejich chování, které buď samy za sexuální obtěžování označily, nebo naopak neoznačily a to právě možná z důvodu onoho omlouvání. Oslovené herečky takto omlouvaly sexuální chování několika faktory: alkoholem, českou povahou a sváděním viny na oběť, tzn., že žena pachatele k takovému činu „vyprovokovala“ (např. oblečením, líčením, svým chováním, atd.).

Alkoholem omlouvala sexuální obtěžování například Anna ve chvíli, kdy jsme řešily výskyt sexuálního obtěžování v rámci herecké profese a profese servírky: *„(J)á to беру tak, že v hospodě, kde se podává alkohol, tam jsou věčně chlapi nalitý a jako dost, a taky záleží na té*

servírce, jestli si to nechá líbit, aby ji někdo takhle obtěžoval.“ Následně to pak srovnávala se svou další zkušeností, a to v rámci profese zpěvačky:

Když máme třeba jako koncert, tak ne z pozice manažera, ale spíš z pozice fanouška většinou, že chlapi se prostě napijou (...) ale je to většinou z toho alkoholového opojení, stejně jako v tý hospodě. Ti chlapi by si nikdy netroufli za střízliva být tak vlezlí. (...) nikdy nedošlo do té fáze, (...), kdy by to bylo vyloženě nepříjemný, (...) spíš to bylo tak jako: ‚Hele tu ruku si dej laskavě jinam nebo dostaneš facku‘. (Anna)

K dalšímu omlouvání tohoto chování docházelo ve chvíli, kdy jsme s mými komunikačními partnerkami rozmlouvaly o tom, zdali je kampaň #MeToo podle jejich názoru relevantní v českém prostředí. Většina oslovených hereček řekla, že se podle nich samozřejmě u nás sexuální obtěžování vyskytuje, nicméně podle nich české ženy (popř. muži) tolerují takové chování více než v zahraničí (např. v Hollywoodu). Např. výrok Daniely: *„Že na to jako tady nejsou lidi tolik háklivý jako třeba v zahraničí nebo v Americe.“*, kde slovo „háklivý“ naznačuje, že reakce v zahraničí a v Americe se jí zdají přehnané, zatímco v Čechách toho ženy (popř. muži) více snesou, pokud se do takové situace dostanou. Toho samého názoru je i Adéla: *„Jako za sexuální obtěžování se dá podle mě považovat cokoliv. Ale velkou míru my tady vlastně tolerujeme...“*

Svádění viny na oběť jako forma omlouvání sexuálního obtěžování se vyskytlo prakticky v každém rozhovoru. Nejčastěji diskutovaným faktorem, jak by oběť mohla „zavinit“, že jí agresor sexuálně obtěžuje, byl vzhled a styl oblékání, dalším pak vyzývavé chování, atd: *„(Z)nám jako opravdu několik žen, nebo hereček, který fakt jako si člověk řekne, v uvozovkách, ty si o to říkaj, ale... a je to tím, jakým způsobem se oblíkají, jakým způsobem mluví s chlapama, jakým způsobem jako fungujou ve společnosti, jak o sobě mluví...“* (Daniela)

Na jednu stranu podle Daniely dokážou některé ženy vyprovokovat agresora k sexuálnímu obtěžování, ale následně dodala, že je podle ní sexuální obtěžování samozřejmě nepřijatelné: *„...ať člověk působí jakkoliv, tak jako sexuální obtěžování je jako špatně.“* Vina je tedy podle Daniely pravděpodobně jak na straně agresora, tak na straně oběti.

Veronika například nesouhlasí s nahlašованиеm trestného činu, pokud si za to oběť sama může tím, co v ten okamžik měla na sobě: *„(K)dyž si ta holka vezme minišaty. Dá kozy ven a jde jako (...) a někdo jí řekne, že jí to sluší a ona ho zažaluje za sexuální obtěžování, tak je to*

moc. “ Jak jsem zmiňovala v teoretické části této práce, jednou z nepříjemností, kterou oběti musí řešit při nahlašování tohoto činu na policii, jsou otázky typu: „Co jste v tu chvíli měla na sobě?“. Jakoby fakt, že má žena odhalená stehna či ramena, mělo omlouvat chování agresorů.⁸ Bohužel tento předsudek zůstává evidentně zakořeněn v mnoha lidech: „*Tak jako když si někdo vezme minisukni a prsa má vyšprajcovaný po bradu tak ano, působí jinak než ta, která je zabalená od hlavy k patě v černým. Takže jasný, že si ty chlapi jako potenciální milenku vyberou tu svlečenou.*“ (Anna)

Je nutné zdůraznit, že ve všech těchto výpovědích dochází k implicitnímu obviňování obětí. Proč by jejich vzhled, oblečení či chování mělo být pozvánkou k sexuálnímu obtěžování či jeho omluvou? Pokud je dle mých komunikačních partnerek sexuální obtěžování nepřijatelným chováním, měly by spíše obviňovat agresory, kteří si výše zmíněné faktory jako pozvánku k sexuálnímu chování vyloží.

5.3.5. Mylné představy o obětech

Jak jsem již zmiňovala, pokud jde o výskyt sexuálního obtěžování v rámci herecké profese v České republice, většina dotazovaných hereček zmínila, že je to poměrně častý či běžný jev, a že záleží především na osobnosti potenciální oběti, jak s takovou situací naloží: „*(T)aky to je dost mojí povahou, že ti chlapi hned vědí, co si ke mně můžou, ale i nemůžou dovolit. To je jako tím, že jsem taková voprsklá a nenechám si tyhle věci líbit...*“ (Anna) Anna má tedy očividně pocit, že díky své povaze je chráněna před sexuálním obtěžováním a vyjadřuje tím i názor, že kdyby byly ostatní ženy stejně „voprsklé“ jako ona, pravděpodobně by si k nim nikdo žádné nevhodné chování nedovolil. To samé vyznívá i z výpovědi Marie: „*(V)ědělo se, že já dávám facky. Byla jsem taky nejsprostější herečka v Československu, s ničím jsem se nepárala.*“ (Marie) Stejně tak z výpovědi Adély: „*(J)de o to, co ta ženská dovolí.*“ (Adéla) Ze všech výpovědí vyplývá, že situace, kdy dochází k sexuálnímu obtěžování, buď individualizují, nebo rovnou přenášejí vinu na oběť – kdyby řekla NE, nikdo ji podle nich neobtěžuje. To ale zcela ignoruje rozdíly mezi jednotlivými ženami, skutečnost, že některé

---

⁸ Na tento mýtus zareagoval Lazaro Tejera se svou výstavou, která nesla název „What were you wearing?“, v rámci které zveřejnil několik příběhů žen, které zažily znásilnění či jinou formu sexuálního obtěžování a u toho vyvěsil kusy oblečení, které tyto ženy měly v tu chvíli na sobě. Jednalo se především o obyčejné dlouhé kalhoty, vytahaná trička, pyžama, mikiny, a další. Výstava měla rozšiřovat povědomí o tom, že tento blud nemá s pravdou nic společného, jelikož opravdu není spojitost mezi oblečením oběti a chováním agresora (Gomez, 2018).

nejsou tak sebevědomé či razantní nebo také mohou mít předchozí zkušenosti s týráním, co je můžou paralyzovat.

Většina dotazovaných žen mezi řeči zmínila, že existují možnosti, jak se takovým situacím vyvarovat: „*Radši bych změnila profesi, kdyby to zašlo až tak daleko, že bych si jako neškrtila nikde jinde, než abych dělala něco, co nechci za něco, co bych třeba chtěla.*“ (Daniela) Zde je opět odpovědnost přenášena na oběť. Vystává zde otázka, proč by ona jako herečka měla měnit profesi, když jsou to podle ní muži, kteří překračují hranice a chovají se nepřijatelně? Neměli by ji opustit spíše muži?

Jak jsem již psala výše, velice často dochází k obviňování oběti, především na základě špatné informovanosti ohledně faktů kampaně #MeToo: „*(T)y ženský se rozhodly, že do toho půjdou, že to bylo jejich osobní rozhodnutí, ale ted'ka vlastně se jim to hodí.*“ (Adéla) a také na základě představy, že všechny ženy jsou schopné v takových okamžicích reagovat stejně jako ony, tedy zásadově a razantně: „*(P)řijde mi to vypočítavý...*“ (Zuzana) Důvodem k takovému obviňování ze strany oslovených hereček byly především nepřiměřené následky pro agresory. Naopak s agresory měly spíše slitování: „*To mi přijde až takový krutý a nepřiměřený. Na druhou stranu, je asi dobře, že se ta debata otevřela, že se o tom začlo mluvit, ale jde asi o tu míru. Hlavně v těch následcích.*“ (Veronika)

Zde je patrná neznalost kultury mlčení obětí ohledně svých zkušeností se sexuálním obtěžováním. Veronika rozebírá tresty jakožto následky pro agresory, nicméně ani slůvkem nezmiňuje, jaké následky může mít sexuální obtěžování pro oběť. O tom se nicméně nezmiňuje ve svých výrocích ani jedna z dotazovaných hereček, což jen dokazuje neznalost tohoto fenoménu.

Shrnutí

Výzkum ukázal, že ne všechny komunikační partnerky slyšely o tomto společensky již velice rozšířeném tématu kampaně #MeToo. Většina z nich ale dokázala říct, jaká je zhruba myšlenka kampaně a věděla, že jejím ohništěm jsou Spojené Státy Americké. Jen málokterá věděla, co kampaň #MeToo odstartovalo. V odpovědích na tyto úvodní otázky byly znatelné částečné dezinformace (např. že se kampaň týká jen mediálně známých osobností nebo že šlo jen o lehčí formy sexuálního obtěžování), které mohou pramenit z nedostatečného výskytu informací ohledně kampaně v médiích či nezájmu českých hereček o téma sexuálního obtěžování na pracovišti. Zajímavé bylo, že každá herečka během rozhovoru projevila negativní postoj k různým aspektům kampaně, ať už přímo slovy či jen náznaky nebo tónem, jakým o kampani #MeToo mluvily. Výhrady měly oslovené herečky k pozdnímu zveřejnění příběhů obětí, k neúměrným trestům pro muže obžalované ze sexuálního obtěžování, atd. Z jejich výpovědí byly také patrné mylné představy o obětech sexuálního obtěžování, které opět pramenily z nedostatečné informovanosti. Co se týče reakcí na kampaň #MeToo v českém divadelním prostředí celkově, dle názoru mých komunikačních partnerek vyvolala kampaň spíše negativní odezvu. Oslovené herečky ze svého okolí zaslechly spíše posměšné konverzace a vtípy na toto téma.

Z výzkumu dále vyplynulo, že ani jedna z dotazovaných hereček přesně nevěděla, jak je sexuální obtěžování státem definováno v antidiskriminačním zákonu a měly problém přijít se svou definicí především z důvodu, že je podle nich vnímání tohoto pojmu velmi individuální a záleží u toho na mnoha faktorech (osobnost člověka, vztah, který s potenciálním pachatelem má, situaci, ve které k takovému chování dojde, atd.). Nicméně jejich definice spojené dohromady v podstatě odpovídaly definici sexuálního chování tak, jak ho definuje např. Renzetti a Curan (2005) či MacKinnon (1979). Zazněly definice typu: chování přes nesouhlas, chování, které je oběti nepříjemné, také chování ve spojitosti s fyzickým kontaktem či stalkingem, apod. Překvapivé pro mě bylo, že když přišlo na výskyt sexuálního obtěžování v rámci herecké profese, hodně mých komunikačních partnerek byla názoru, že se sexuální obtěžování v jejich profesi samozřejmě vyskytuje, ale většinou měly pocit, že rozhodně o nic více než v jiných profesích. O sexuálním obtěžování mluvily většinou jako o něčem běžném, s čím se dle jejich slov musí do jisté míry „počítat“.

Závěr

Na základě provedeného výzkumu mohu říct, že kampaň #MeToo, ke které se připojily miliony žen po celém světě se svými příběhy a která vyvolala tolik kontroverzních diskuzí o fenoménu sexuálního obtěžování, neměla v českém divadelním prostředí ani filmovém průmyslu příliš velkou odezvu. V České republice nedošlo k žádné aféře, která by byla svými důsledky srovnatelná s aférou Harveyho Weinsteina a ostatních mužů obžalovaných ze sexuálního obtěžování. V českém kontextu byla kampaň přijata spíše negativně formou bagatelizování, sarkastických poznámek a rozšiřování zkreslených informací. Dle názoru mnou oslovených hereček nebude mít kampaň v České republice nijak velkou odezvu a nepřinese žádné společenské změny v pohledu na fenomén sexuálního obtěžování.

Z provedeného výzkumu ovšem také vyplývá, že sexuální obtěžování je fenomén, který se podle mých komunikačních partnerek v českém divadelním prostředí a filmovém průmyslu vyskytuje poměrně běžně a téměř každá herečka s tímto jevem do jisté míry počítá. Tato skutečnost pouze dokazuje, že fenomén sexuálního obtěžování je stále nedostatečně diskutovaný problém v české společnosti a jeho mnohé formy jsou většinou společností tolerovány, což vede i k faktu, že takové chování zůstává bez postihu. Jako řešení tohoto jevu se nabízí větší snaha o informování veřejnosti ze strany médií, dále by bylo vhodné, aby se téma sexuálního obtěžování stalo relevantním tématem odborné diskuze a tím získala vědecká a později snad i laická veřejnost informace o závažnosti tohoto problému.

Jedním ze způsobů, jak dosáhnout většího povědomí o tomto fenoménu je rozhodně další zkoumání. Jak jsem zmiňovala na začátku empirické práce, další zajímavý úhel pohledu na sexuální obtěžování na pracovišti by byl ze strany mužů, např. divadelních či filmových herců. Rozhodně by bylo zajímavé provést podobný výzkum s podobnými otázkami a porovnat výsledky analýzy s výsledky z tohoto výzkumu. Dozvěděli bychom se tak, jak oni vnímají kampaň #MeToo, zdali soucítí více s odsouzenými muži či s oběťmi sexuálního obtěžování. Jak oni vnímají fakt, že většinou jde o ženy, které jsou sexuálně obtěžované, zdali si to vůbec uvědomují. Je možné, že i oni mají podobné zkušenosti se sexuálním obtěžováním formou quid pro quo ze strany svých nadřízených. Odpovědi na všechny tyto otázky by přispěly k informovanosti s výskytem sexuálního obtěžování v herecké profesi.

Samozřejmě ale nejde jen o hereckou profesi. Prostor pro zkoumání sexuálního obtěžování na pracovišti nabízí kterákoliv profese. V rozhovorech jsem například narazila na profesi servírky, která by patrně také stála za zkoumáním, z důvodu očividného asymetrického vztahu

servírka-zákazník. Stejně tak pozice recepčních, letušek, zdravotních sester a dalších. To je jen zlomek výzkumů, které by se daly provést a které by tak přispěly k většímu povědomí o tomto fenoménu, což by mohlo vést ke změně diskursu sexuálního obtěžování.

Literatura a elektronické zdroje:

BROCKES, Emma 2018. „#MeToo Founder Tarana Burk: ‚You have to use your privilege to serve other people‘“ In: *The Guardian* [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/15/me-too-founder-tarana-burke-women-sexual-assault>

BUCKLEY, Cara 2018. „Powerful Hollywood Women Unveil Anti-Harassment Action Plan“ 1. 1. 2018 In: *The New York Times* [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/01/01/movies/times-up-hollywood-women-sexual-harassment.html>

CBS/AP 2017 „More than 12M ‚Me Too‘ Facebook posts, comments, reactions in 24 hours“ in CBS News [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/metoo-more-than-12-million-facebook-posts-comments-reactions-24-hours/>

COCHRAN, C. C., P. A. FRAZIER, A. M. OLSON. 1997. „Predictors of Responses to Unwanted Sexual Attention.“ *Psychology of Women Quarterly* 21 (2): 207–226.

DOLEŽAL, Jiří, 2017. „#MeToo ponižuje ženy. Aktivistky by si měly místo zbytečných kampaní najít chlapce.“ 23. 11. 2017 In: *Reflex* [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/komentare/83403/metoo-ponizuje-zeny-aktivistky-by-si-mely-misto-zbytecnych-kampani-najit-chlapce.html>

DZIECH, B. W., L. Weiner. 1984. *The Lecherous Professor: Sexual Harassment on Campus*. Boston: Beacon Press.

FITZGERALD, L. F., M. J. Gelfand, F. Drasgow. 1995. „Measuring Sexual Harassment: Theoretical and Psychometric Advances.“ *Basic and Applied Social Psychology* 17 (4): 425–445.

GOMEZ, Isabella, LEGUIZAMON, Mercedes, ZDANOWICZ, Christina. 2018. „Sexual assault survivors are reclaiming the words used to discredit them: ‚What were you wearing?‘“ CNN [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/04/16/health/what-were-you-wearing-exhibit-trnd/index.html>

GRUBER, J. E., M. D. Smith. 1995. „Women’s Responses to Sexual Harassment: A Multivariate Analysis.“ *Basic and Applied Social Psychology* 17 (4): 543–562.

HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

HEŘMANSKÝ, Martin. 2009/2010. *Kvalitativní analýza dat. Úvod do společenskovedních metod*, dostupné z <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

HEWLETT, Sylvia Ann. 1986. *Lesser Life: The Myth of Women’s Liberation in America*. New York: William Morrow and Company, Inc.

HORÁK, Jan 2018. „Soudci a politici se sejdou na konferenci o MeToo. S převahou mužů, dorazí i kritik Kubera.“ 15. března 2018. In: *lidovky.cz* [online]. [cit. 1. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/soudci-a-politici-se-sejdou-na-konferenci-o-metoo-s-prevahou-muzu-prijde-i-hlasity-kritik-kubera-i2o-zpravy-domov.aspx?c=A180314_102013_ln_domov_jho

- HUEBNER, Lisa. 2008. *“It Is Part of the Job: Waitress And Nurses Define Sexual Harassment”* West Chester University of Pennsylvania [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.475.6841&rep=rep1&type=pdf>
- JAGSI, Reshma. 2018. *“Sexual Harassment in Medicine - #MeToo”* 18. 1. 2018 In: *The New England Journal of Medicine* [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: http://www.sonesp.com.br/wp-content/uploads/Sexual_Harassment_Medicine_NEJM2018.pdf
- KABÁTOVÁ, Šárka 2018. *„Sexuální obtěžování nesouvisí s atraktivitou oběti, o MeToo kolují mýty, varuje právník.“* 27. března 2018. Im: lidovky.cz [online]. [cit. 1. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/hysterie-a-umela-pozornost-o-kauze-metoo-v-cesku-koluji-myty-rika-pravnik-15j-/zpravy-domov.aspx?c=A180326_140042_ln_domov_sk
- KITZINGER, C., THOMAS, A. 1995. *Sexual harrasment: A discursive approach* In S. Wilikson, C. Kitzinger (Eds.) *Feminism and discourse: Psychology perspectives* (pp. 32-48). London: sage.
- KOSS, M. P., C. J. OROS. 1982. *„Sexual Experiences Survey: A Research Instrument Investigating Sexual Aggression and Victimization.“* *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 50 (3): 455–457.
- KŘÍŽKOVÁ, Alena, MAŘÍKOVÁ Hana, UHDE Zuzana (eds.), ČERMÁKOVÁ Marie, DUDOVÁ Radka, HAVELKOVÁ Barbara. 2006. *Sexualizovaná realita pracovních vztahu: Analýza sexuálního obtěžování v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
- LAUDER, Silvie 2018. *„Obětem obtěžování jde jen o prospěch, aneb jak se pořádá konference o #MeToo“* 16. března 2018 In: *respekt.cz* [online]. [cit. 1. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/spolecnost/obetem-obtezovani-jde-jen-o-prospech-aneb-jak-se-dela-konference-o-metoo>
- MACKINNON, Catherine. 1979. *Sexual Harassment of Working Women. A Case of Sex Discrimination*. New Haven and London: Yale University Press.
- MONIOSUZCO, Sara, KELLY, Cara 2018. *„Harvey Weinstein scandal: A complete list of 87 accusers“* 1. 1. 2018 In: *USA Today* [online]. [cit. 29. 5. 2018]. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/life/people/2017/10/27/weinstein-scandal-complete-list-accusers/804663001/>
- NELSON, Sara 2018 *„Beyond the Headlines: Combatting Service Sector Sexual Harassment In the Age of #MeToo.“* 19. 3. 2018 In: *United States House of Representatives Congressional Caucus for Women’s Issues* [online]. [cit. 29. 5. 2018]. Dostupné z: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/afacwa/pages/2225/attachments/original/1521468212/3-19_AFA_MeToo_Testimony.pdf?1521468212
- NORTH, Anna 2018 *„Measuring #Metoo: more than 80 percent of women have been sexually harassed or assaulted.“* 21. únor 2018 In: *Vox* [online]. [cit. 29. 5. 2018]. Dostupné z: <https://www.vox.com/identities/2018/2/21/17036438/sexual-harassment-me-too-assault-hollywood>

NOVOTNÁ, Hedvika 2009/2010. *Výběrové strategie. Úvod do společenskovedních metod*, dostupné z <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

PALUDI, M. A. (ed.). 1990. *Ivory Power: Sexual Harassment on Campus*. Albany: SUNY Press. in SMETÁČKOVÁ Irena, PAVLÍK Petr. 2011. „Sexuální obtěžování na vysokých školách: Teoretické vymezení, metodologický přístup, výzkumné výsledky“. *Sociologický časopis*. 47(2). Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 361–386.

PALUDI, Michele, BARICKMAN, Richard (eds.). 1991. *Academic and Workplace Sexual Harassment*. New York: Suny Press.

PALUDI, M. A., R. B. Barickman. 1998. *Sexual Harassment, Work and Education: A Resource Manual for Prevention*. New York: State University of New York Press.

POWELL, G. N. 1993 *Women and men in Management*. London: Sage Publishers in: KŘÍŽKOVÁ, Alena, MAŘÍKOVÁ Hana, UHDE Zuzana (eds.), ČERMÁKOVÁ Marie, DUDOVÁ Radka, HAVELKOVÁ Barbara. 2006. *Sexualizovaná realita pracovních vztahů: Analýza sexuálního obtěžování v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

PROCHÁZKOVÁ, Pavlína 2018. „Strípky z konference o MeToo: Kubera kritizoval feministky, sexuoložka pustila video z páření tučňáků.“ 16. března 2018. In: *Lidovky* [online]. [cit. 29. 5. 2018]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/na-odborne-konferenci-o-metoo-vystoupili-soudci-i-politici-sexuolozka-pustila-video-z-pareni-tucnak-itj-/zpravy-domov.aspx?c=A180316_123514_In_domov_pev

PRYOR, J. B., MCKINNEY K. 1995. „Research on Sexual Harassment: Lingering Issues and Future Directions.“ *Basic and Applied Social Psychology* 17 (4): 460-497 in SMETÁČKOVÁ, Irena, PAVLÍK Petr. 2011. „Sexuální obtěžování na vysokých školách: Teoretické vymezení, metodologický přístup, výzkumné výsledky“. *Sociologický časopis*. 47(2). Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 361–386.

Předpis č. 198/2009 Sb. Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198#cast1>.

REINHARZ, S. 1992. *Feminist methods in social research*. New York: Oxford University Press.

RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005

SANTIAGO, Cassandra, CRISS, Doug. „An activist, a little girl and the heartbreaking origin of ‚Me too‘.“ 17. 10. 2017 In: *CNN* [online] [cit. 29. 5. 2018] Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/10/17/us/me-too-tarana-burke-origin-trnd/index.html>

SAYEJ, Nadja 2017. „Alyssa Milano on the #MeToo movemnet: ‚We’re not going to stand for i tany more‘ The Guardian CNN [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/culture/2017/dec/01/alyssa-milano-mee-too-sexual-harassment-abuse>

SCOTT, Eugene 2018. "The Marginalized voices of the #MeToo Movement" 7. 12. 2017 In: *The Washington Post* [online]. [cit. 4. 6. 2018]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2017/12/07/the-marginalized-voices-of-the-metoo-movement/?noredirect=on&utm_term=.29efa47c40f2

SEV'ER, A. 1995. „Sexual Harassment: Where We Where, Where We Are and Prospects for the New Millennium.“ *Canadian Review of Sociology and Anthropology* 36 (4): 460-497 in SMETÁČKOVÁ, Irena, PAVLÍK Petr. 2011. „Sexuální obtěžování na vysokých školách: Teoretické vymezení, metodologický přístup, výzkumné výsledky“. *Sociologický časopis*. 47(2). Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 361–386.

SMETÁČKOVÁ, Irena, PAVLÍK Petr, KOLÁŘOVÁ Kateřina. 2009. *Sexuální obtěžování na vysokých školách: Proč vzniká, jak se projevuje, co lze proti němu dělat: Příručka pro vedení vysokých škol a vyučující*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: http://www.fhs.cuni.cz/gender/pdf/metodika_pro_____vyucujici_FINAL.pdf.

SMETÁČKOVÁ Irena, PAVLÍK Petr. 2011. „Sexuální obtěžování na vysokých školách: Teoretické vymezení, metodologický přístup, výzkumné výsledky“. *Sociologický časopis*. 47(2). Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 361–386.

ŠTANCLOVÁ, Kamila. *Sexuální obtěžování na českých vysokých školách z pohledu studujících*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra genderových studií. Vedoucí práce Pavlík, Petr.

TAYLOR, Joan Kennedy. 2001. *Sexual Harassment: A Non-Adversarial Approach*. New York: NYU Press.

TILL, F. J. 1980. *Sexual Harassment: A Report on the Sexual Harassment of Students*. Washington, DC: U.S. Department of Education.

VALDROVÁ, Jana. 2000. „S Uzlem, Saudkem a Jahelkou lze hovorit o harašení, nikoli o harassmentu“. *Econnect* [online]. 21. 6. 2000. [cit. 16. 3. 2018]. Dostupné z: <http://ecn.cz/?x=74236>.

VOHLÍDALOVÁ, Marta (ed.), ŠALDOVÁ Kateřina, TUPÁ Barbora. 2010. *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: analýza, souvislosti, řešení*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Wilson, F., & Thompson, P. (2001). Sexual harassment as an exercise of power. *Gender, Work and Organization*, 8(1), 61-83. DOI: 10.1111/1468-0432.00122

ZELENKA, Jakub 2018. „Ženy chtějí jen ukázat, že je o ně zájem, řekl o kampani #MeToo Babišův poradce Svoboda.“ 16. března 2018. In: *Zpravy.aktualne* [online]. [cit. 3. 6. 2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/za-karlovku-bez-sexismu-desitky-lidi-protestuji-pred-univerz/r~aa12ba0228f111e8aca5ac1f6b220ee8/?redirected=1521493869>